

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

IV РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 40

София, сряда, 18 февруарий

1931 г.

43. заседание

Вторникъ, 17 февруарий 1931 година.

(Открито отъ подпредседателя А. Христовъ въ 17 ч.)

Председателствуващъ А. Христовъ: (Звъни) Обявявамъ заседанието за открито.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитъ г. г. народни представители: Алексиевъ Николай, Алиевъ Хафузъ Садъкъ, Ангеловъ Иванъ, Андреевъ Ставри, Апостоловъ Драгомиръ, Аретовъ Никола, Баралиевъ Христо, Бечевъ Милко, Бешковъ д-ръ Иванъ, Бомбовъ Изанъ, Бурилковъ д-ръ Владимиръ, Бъровъ Димитъръ, Василевъ Ради, Василевъ Славейко, Витановъ Добри, Владовъ Никола, Гавалюговъ Йорданъ, Гаговъ Петъръ, х. Галибовъ Хюсеинъ, Ганчевъ Йорданъ, Георгиевъ Кимонъ, Георгиевъ Павелъ, Георгиевъ Стойчо, Георгиевъ Страшимиръ, Герай Мехмедали, Гичевъ Димитъръ, Горневъ Христо, Грънчаровъ Димитъръ, Данковъ Георги, Данчевъ Панайотъ, Дерлипански Димитъръ, Димитровъ Владимиръ, Димитровъ Добри, Димитровъ Стефанъ, Дочевъ Момчо, Драгановъ Василь, Драгневъ Георги, Дрънски Димитъръ, Думановъ д-ръ Никола, Дяковъ д-ръ Цвѣтанъ, Евтимовъ Борисъ, Енчевъ Георги, Ерменковъ Трифонъ, Ецовъ Борисъ, Златевъ Станю, Ивановъ Савчо, Игнатовъ Василь, Илиевъ Георги, Илиевъ Христо, Казанджиевъ Иванъ, Калфовъ Христо, Калчевъ Панайотъ Тинчевъ, Капитановъ Трифонъ, Каранешевъ Димитъръ, Кацковъ Левъ, Кемилевъ Никола, Кирликовъ Иванъ, Кожаклиевъ Колю, Константиновъ Тома, Кръстевъ Гето, Кулишевъ Георги, Куневъ Кузманъ, Куцаровъ Янко, Лулчевъ Коста, Лѣкарски Иванъ, Малиновъ Александъръ, Манасиевъ Добри Даневъ, Мангърровъ Димитъръ, Мановъ Христо, Маноловъ Калоянъ, Марулевъ Йосифъ, Мечкарски Тончо, Миновъ Петъръ, Мирчевъ Йорданъ, Митевъ Василь, Михайловъ Иванъ, Миховъ Запрянъ, Момчиловъ Миланъ, Мотевъ Минчо, Муравиевъ Константинъ, Мустафовъ Кара-Али, Николовъ д-ръ Борисъ, х. Николовъ Иванъ, Омарчевски Стоянъ, Панайотовъ Георги, Панайотовъ Петъръ, Паневъ Малинъ, Петровъ Иванъ, Пешевъ Димитъръ, Пиронковъ Александъръ, Първановъ Първанъ, Пѣйчевъ Стефанъ, Рашковъ Христо, Руменовъ д-ръ Владимиръ, Савовъ Николай, Савовъ Стоименъ, Салиевъ Мехмедъ Алиевъ, Сапунджиевъ Никола, Сидовъ Пандо, Симеоновъ Георги, Славовъ Кирилъ, Стамболиевъ Никола, Стефановъ Стефанъ, Стоилковъ Таско, Табаковъ Цено, Тахтаджи Никола Костовъ, Тодоровъ Андрей, Толевъ Борисъ, Тончевъ Желю, Узуновъ Ангелъ, Харизановъ Иванъ, Хитриловъ Александъръ, Христовъ Иванъ, Христовъ Тома Янчевъ, Ченгелиевъ Антонъ, Чернооковъ Георги, Шиваровъ Маринъ, Юртовъ Георги и Янѣзовъ Теню)

Съобщавамъ на Събранието, че председателството е разрешило отпускъ на следнитъ народни представители:

На г. Кръстанъ Поповъ — 2 дена;
 На г. Сотиръ Яневъ — 8 дни;
 На г. Милю Милевъ — 2 дена;
 На г. Мехмедали Герай — 5 дни;
 На г. Хафузъ Садъкъ Алиевъ — 4 дни;
 На г. Иванъ Ангеловъ — 3 дни;
 На г. Мехмедъ Алиевъ Салиевъ — 3 дни;
 На г. Добри Митевъ — 1 день;
 На г. Савчо Ивановъ — 1 день;
 На г. Димитъръ Дрънски — 3 дни;

На г. Христо Баралиевъ — 3 дни;
 На г. Еню Колевъ — 4 дни;
 На г. Калоянъ Маноловъ — 4 дни и
 На г. Андрей Тодоровъ — 4 дни.

Освенъ това постъпили сж и следнитъ питання:

Отъ народния представителъ г. Никола Петковъ къмъ г. министра на вътрешнитъ работи и народното здраве — относно изстѣпления на полицията надъ работниците и организациитъ имъ.

Отъ народния представителъ г. Никола Андреевъ къмъ г. министра на външнитъ работи и на изповѣданията — относно неприязненитъ отношения между студентскитъ организации въ Прага и българската легация тамъ.

Отъ народния представителъ г. Кръстю Пастуховъ къмъ г. министра на външнитъ работи и на изповѣданията — относно преговоритъ съ грѣцкото правителство по спорнитъ имуществени претенции и дали възнамѣрява правителството да възприеме единъ широкъ арбитражъ за уреждането имъ.

Отъ народния представителъ г. Христо Мариновъ къмъ г. министра на правосѣдието — относно самоубийството на прокурора Никола Георгиевъ

Отъ народнитъ представители г. г. Никола Петковъ и Христо Калайджиевъ къмъ г. г. министритъ на правосѣдието, на вътрешнитъ работи и народното здраве и на външнитъ работи и на изповѣданията — относно арестуването на софийския жителъ д-ръ Петъръ Вичевъ.

Тия питання ще бждатъ препратени на съответнитъ г. г. министри, за да отговорятъ.

Постъпили сж доклади на парламентарната контролна комисия по отчетитъ за 1926 и 1927 г. на Дирекцията на държавнитъ и на гарантиранитъ отъ държавата дългове. (Вж. прил. Т. I, № 67)

Пристѣпваме къмъ точка първа отъ дневния редъ — трето четене законопроекта за измѣнение чл. 22 отъ закона за подпомагане пострадалитъ отъ обществени бедствия.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Замѣстникъ-секретаръ С. Никифоровъ (д. сг): (Прочита законопроекта изцѣло, безъ измѣнение)

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ на трето четене прочетения законопроектъ, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. II, № 34)

Пристѣпваме къмъ точка втора отъ дневния редъ: второ четене законопроекта за експортния институтъ — продължение разискванията.

Има думата г. министърътъ на търговията, промишлеността и труда.

Министъръ Д. Мишайковъ: Г. г. народни представители! Дебатитъ, които станаха по внесения отъ мене законопроектъ за създаване експортенъ институтъ въ нашата страна, показаха колко голѣмо е значението на предприетата отъ правителството мѣрка за поощрение на нашия износъ.

Нека ми бъде позволено към ония разяснения, които се дадоха от говорилите досега оратори, да прибавя и аз нещо, за да се изясни по-добре третираният въпрос. Преди всичко, нека ми бъде позволено да отправя моята благодарност към ораторите както от сръдната на болшинството, така и от сръдната на опозицията, които взеха думата и които с това, което изнесоха пред нас, и с критиките и възраженията, които отправиха по отношение внесенния законопроект, допринасят за разясняване въпроса и подпомагат да се намъри истинският път.

Г. г. народни представители! Единъ експортен институт въ нашата страна се явява като една необходимост. Тая необходимост е резултат на стопанските условия, въ които се намира сега нашата страна. Тая необходимост не е нѣщо специфично за България; тя се констатира и въ другите страни, въ които така също от нѣколко години насамъ се прибѣгва до създаване специални институти за организиране и насърчаване износа.

Грижи за износа у насъ не сѣ липсвали и досега. Грижи за износа сѣ били проявявани от страна на държавата, чрезъ стопанските министерства, от страна на търговско-индустриалните камари, като свободни организации на стопанските слоеве, и от самите експортѣри — по тяхна частна инициатива. Явно е, обаче, за онии, които наблюдава развитието на стопанския животъ, че тия грижи, проявявани по онии начинъ, които ние наблюдавахме досега, не сѣ достатъчни, за да може да се отговори на изострените нужди на времето, на изострените нужди на експорта. Въ това ще се убеди всѣки, който би хвърлил погледъ върху картината, която представлява нашиятъ износъ.

Въ нашия износъ, въ сравнение съ времето отъ преди войната, настѣпиха значителни промѣни, наречени съ терминологията на икономистите промѣни структурни, промѣни, които засѣгатъ основите, върху които почива износътъ. Тия промѣни дадоха една нова физиономия на нашия износъ, като преди това дадоха и една нова физиономия на нашето производство. Най-сетне голѣмата стопанска депресия, която цари отъ известно време въ свѣта, създава много нови условия, които ни заставяватъ да не се отнасяме така спокойно и — бихъ казалъ — така патриархално къмъ промѣните на стопанството и на износа, както това бѣше възможно въ миналото.

Ако хвърлимъ единъ погледъ върху нашия износъ, ще забележимъ, че отъ 1924 г. насамъ, презъ което време нашето население се е увеличило съ около 10—12%, износътъ ни по стойностъ се е увеличилъ съ 27%, като се е увеличилъ по количество съ 40%. Това ни показва, че нашиятъ износъ отъ нѣколко години насамъ се развива благоприятно. Обаче ако погледнемъ цифрите отъ 1927 г. насамъ, картината ще бѣде малко по-друга. Презъ 1927 г. стойността на нашия износъ възлиза на 6 милиарда 627 милиона лева, презъ 1928 г. — на 6 милиарда 231 милиона лева, презъ 1929 г. — на 6 милиарда 397 милиона лева и презъ 1930 г. — на 6 милиарда 191 милиона лева. Последните четири години, следователно ние не само че не забелязваме едно увеличение на износа въ неговата стойностъ, което да съответствува на нарастването на нашето население, но забелязваме даже известно намаление. Това намаление въ стойността на нашия износъ настѣпва въпрѣки увеличението въ неговото количество. Презъ 1927 г. сме изнесли 1.154.000 бройки плусъ 467 милиона килограма, презъ 1928 г. — 368 милиона килограма, презъ 1929 г. — 302 милиона килограма и презъ 1930 г. — когато имаме най-малката цифра за стойността на износа отъ 1927 г. насамъ — имаме най-голѣмата цифра за количеството на износа, а именно 1.316.000 бройки и 543 милиона килограма. Спадането цените на произведенията, които изнася нашата страна, е причината заедто, въпрѣки едно значително увеличение количеството на нашия износъ, имаме едно, макаръ и слабо, но все пакъ едно намаление въ неговата стойностъ въ сравнение съ предшестващата година — 1929 г. Това показва, че тенденциите въ развитието на нашия износъ не съответствуватъ на онова, което би трѣбвало да съществува, за да можемъ да поддържаме статуквото въ приходния баланс на нашето народно стопанство, а още по-малко то е достатъчно, за да може да поддържа ония нови слоеве, ония нови групи, които се вливатъ ежегодно въ нашето население вследствие нормалното постоянно негово нарастване.

Структурните промѣни въ нашия износъ се виждатъ най-добре отъ едно сравнение на числата за стойността на износа на четирите основни групи износни произведения преди войната и сега. Азъ ще взема за сравнение 1911 и 1929 г. Презъ 1911 г. живитъ животни сѣ съставля-

вали 4-5% по стойностъ отъ нашия износъ; презъ 1929 г. тая група съставлява 3-4%. Храните и питиетата — гдето сѣ зърнените храни — съставляватъ презъ 1911 г. 80% отъ нашия износъ; презъ 1929 г. тѣ съставляватъ 25-7% — както виждате, едно извънредно силно намаление. Суровите и полуобработени материали, които сѣ съставлявали презъ 1911 г. 8-9%, презъ 1929 г. съставляватъ 64%. Тукъ спадатъ на първо мѣсто тютюнътъ, следъ това отпадъците и кожите. Изработените произведения, които сѣ съставлявали презъ 1911 г. 6-4%, презъ 1929 г. съставляватъ 6-9%. Тѣ сѣ запазили своето положение съ едно малко нарастване. Тукъ влиза на първо мѣсто розовото масло и следъ това обработените кожи.

Ако хвърлимъ погледъ върху отдѣлните по-главни пера на нашия износъ, за насъ ще станатъ ясни ония проблеми, които движението на нашия износъ поставя за разрешаване както на частната инициатива, така и на държавната стопанска политика. Износътъ на нашия тютюнъ може да се смѣтне до известна степенъ за стабилизиранъ, обаче неизбѣжни сѣ колебанията, които сѣ свързани съ промѣните въ конюнктурните условия и съ качеството на реколтата. Презъ 1928 г. ние сме изнесли 22.400.000 кгр. тютюнъ презъ 1929 г. — 20.200.000 кгр., презъ 1930 г. — 22.450.000 кгр. Стойността на изнесенния тютюнъ презъ 1928 г. е възлизала на 2.242.000.000 л., презъ 1929 г. — на 2.896.000.000 л. и презъ 1930 г. — на 2.654.000.000 л. Отъ сравнението на числата за количеството и стойността ние ще намѣримъ, че презъ 1928 г. единъ килограмъ изнесенъ тютюнъ е билъ продаденъ въ чужбина сръдно за 100 л., презъ 1929 г. — за 143 л. и презъ 1930 г. — за 108 л. Нашиятъ тютюнъ се изнася въ много държави. Той се плазира почти навсѣкжде — разбира се, въ едни държави повече, въ други по-малко. Въ подробности азъ не мисля да влизамъ, защото не е нужно за днешната ми задача и защото това би ме отвлѣкло твърде надалеч. Искамъ само да кажа, че като се има предъ видъ общата стопанска криза, голѣмите размири на свѣтовната безработица — броятъ на безработните надминава вече 20.000.000 души — и, следователно, отслабването на покупната сила на широките маси въ свѣта, не може да не се очаква и едно стѣснение въ тютюневия пазаръ, което ще се изрази въ по-слабата консомация на тютюневите издѣлия. Къмъ това трѣбва да се прибави, че въ нѣкои държави, на първо мѣсто Германия, вследствие на необходимостта да се добиятъ нови приходи за съкровището, напоследъкъ се прибѣгна до увеличение на вносните мита и облагането на тютюна. Отъ 1 януарий т. г. облагането на тютюна въ Германия — вносните мита плусъ вътрешното облагане — е съ 25% по-голѣмо въ сравнение съ облагането, което се правѣше по-рано. Всичко това ни показва, че ние трѣбва да очакваме и едно стѣснение въ тютюневия пазаръ, едно стѣснение, което, естествено, може да се отрази и върху стойността на нашия износъ. Тукъ, следователно, за насъ се открива голѣмата проблема, да положимъ всички усилия, за да можемъ да запазимъ за нашия тютюнъ онова положение, което той заема досега.

Още отсега трѣбва да ви кажа, че грижите за тютюна споредъ една по-раншна програма и споредъ единъ законъ, който е дебатиранъ по-рано въ Парламента, би трѣбвало да се повѣрятъ на единъ специаленъ институтъ, за който сѣ предвидени и специални приходи. И азъ съмъ на мнение, че тютюнътъ е толкова важенъ артикулъ, неговото значение за нашето стопанство и за нашия износъ е толкова голѣмо, че напълно заслужава да се създаде за него единъ специаленъ институтъ, въ който да се обединятъ както грижите за експорта, така и грижите за техническото подобрене на производството.

С. Яневъ (с. д.): Понеже този специаленъ законопроектъ ще дойде много късно, трѣбваше въ настоящия законопроектъ да бѣде предвидено нѣщо относително тютюна. Споредъ мене една грѣшка е, че ние оставяте да бѣде разрешенъ този въпросъ отъ единъ специаленъ законопроектъ, когато при разискванията сега по въпроса за износа има своето мѣсто и тютюнътъ. Затова нѣмаше да бѣде зле въ този законопроектъ да се предвидѣше съответно представителство на тютюневите кооперации и частни фирми.

В. Кознички (нац. л.): Законопроектътъ го обгрѣща.

С. Яневъ (с. д.): Не го обгрѣща.

Министъръ Д. Мишайковъ: Г. Яневъ! Вие сте напълно правъ и, както виждате, ние разискваме по тютюна.

С. Яневъ (с. д.): Не е въпросътъ само да разискваме въ Камарата.

Министър Д. Мишайков: Настоящият законопроект за експортен институт не е редактиран така, че да изключва грижите за тютюна. Редакцията му е доста широка, и, ако има нужда, експортният институт ще може да се занимава и с въпросите, свързани с тютюна. Но няма никакво съмнение, че ние трябва да се стремим към създаването на един специален институт за тютюна, толкова повече, че е предвидена една специална такса, от която ще може да се поддържа един специален и добре уреден експортен институт за тютюна.

С. Яневъ (с. д.): Обаче следваше въ общия съвет да бъдат допустени представители на тютюневия бранш.

Министър Д. Мишайков: Г. Яневъ! Прочетете чл. 7 и ще видите, че въ общия съвет могат да бъдат канени много вещи лица. Обаче аз не можах да поставя въ този съвет представители специално на един бранш, когато не поставям представители на други браншове. При експортния институт ще има браншови комитети и, ако се открие браншов комитет по тютюна, тогава автоматически тютюневи фирми ще имат свое представителство въ общия съвет, включително тютюневите кооперации. И досега аз съм ги викал и съм разсъждавал с тях, без да има никакъв експортен институт.

В. Кознички (нац. л.): Г. министре! Нищо не е направено — разбира се, не му е мястото тук, тръбваше на друго място да се направи — за гарантиране тютюнопроизводителите от експлоатацията, която се върши спрямо тях.

Министър Д. Мишайков: Специалният законопроект за регламентиране вътрешната търговия с тютюна, понеже засяга много отблизо фискалните интереси, премина въ Министерството на финансите и струва ми се, че там има вече изработен законопроект, който скоро ще бъде внесен въ Камарата.

В. Кознички (нац. л.): Вътрешната експлоатация на тютюнопроизводителите вреди на производството на тютюна. Какъв износ ще имате тогава?

Министър Д. Мишайков: Как може един законопроект, който ще урежда отношенията между производителите и търговците на тютюн, да не засяга фискалните интереси, когато имаме бандерол, контрабанда и т. н.? Няма никакво съмнение, че интересите на фиска са свързани с всяка една промяна въ регламентацията на тютюневата търговия.

Д. Зографски (з. в.): Тъ са свързани, обаче са гаранции. Въ случая се касае за един специален въпрос — търговията с тютюна. Вие тръбваше да вземете грижата и за този специален законопроект.

Д. Даскаловъ (з. в.): Г. министре! Вие казахте, че срѣдната продажна цена на тютюна през 1930 г. е била 108 л. килограма. Имате ли сведения каква е срѣдната покупна цена на вътрешния пазар?

Министър Д. Мишайков: Не можем да разискваме днес всички въпроси на българското производство и експорт. Няма да ми дадете възможност да свърша, ако ми задавате такива въпроси. Въ случая мене не ме занимава въпросът за цената, на която производителите продават тютюните си на търговеца; за мен сега е важен въпросът за експорта и моля да се ограничават въ апострофите си само по него. Ще имаме възможност по-нататък да се занимаем и с другите въпроси.

Д. Зографски (з. в.): Ние искаме само да Ви напомним.

Министър Д. Мишайков: Опасенията ни по отношение международното положение на нашия тютюн се подхранват още и от обстоятелството, че въ Гърция има складиран непродадени тютюни, които възлизат най-малко на 70.000.000 кгр. и които наистина много могат да намърят пазар, поради това, че не са манипулирани добре и че качеството им не е особено добро. Обаче никой не може да каже какво може да стане, ако Гърция се реши да пласира тия тютюни на каквато и да е цена на международния пазар. Ако гърците се решат да направят нещо подобно, очевидно, цената на тютюна ще се намира под влиянието на този факт. Заедно с това трябва да се има предъ вид, че съ течение на времето ще се засили, може би, производството на тютюна и въ Южна Русия и че може да има и оттам един износ

на сравнително по-ниски цени, които да конкурират нашия тютюн.

През 1929 г. износът на пшеницата възлизаше на 3.346.000 кгр., а през 1930 г. — на 39.000.000 кгр., благодарение изключително на изобилната реколта. Увеличение на износа констатираме и при другите зърнени храни — по-голямо за царевичата и донѣкже за ечемика. Няма да се спирам въ подробности, но трябва да кажа, че главната причина, поради която, въпреки увеличението износ през 1930 г., не може да се получи една по-голяма стойност, се крие въ голѣмото, катастрофално спадане цените на зърнените произведения. На какво се дължи това падане на цените? Дължи се, от една страна, на засиленото производство, от друга страна — на отслабналата консомация. Запасите, с които разполага свѣтъ през 1931 г. — запаси, които са резултат на реколтата от 1930 г. плюс запасите от по-ранните години, като се извади онова количество, което е нужно за консомация — възлизат на 10.000.000 тона. Голѣмите запаси от пшеница въ днешния момент са въ Канада, Съединените щати, Аргентина, отчасти и въ Австралия. Въ Канада днес има не по-малко от 7—8 милиона тона пшеница; въ Съединените щати — не по-малко от 6 милиона тона пшеница; въ Аргентина има не по-малко от 6 милиона тона пшеница и 4 милиона царевича. Това са много голѣми числа. Тъзи излишци не са пуснати свободно на пазара. Сдружението на канадските фермери задържа голѣма част от тия складиран храни, защото там съществуват страх, че ако тъзи храни се пуснат свободно на пазара, ще настъпи едно още по-голямо катастрофално спадане на цените. Самите производители въ Канада се поддържат чрез финансиране от различни банки, които са вложили въ тази операция грамадни парични срѣдства. Въ Съединените щати фермерите се подпомагат от самата държава, която е отпуснала досега 500 милиона долара, от които се дават аванси на фермерите. Дотогава ще продължава тази политика, е неизвестно. И въ Съединените щати, и въ Канада се водят разговори и се спори върху тоя въпрос, никому, обаче, не е ясно какво ще бъде положението на утрешния ден и каква ще бъде политиката, която трябва да се води както от държавата, така и от самите организации на производителите.

При това положение, г-да, явно е, че положението на зърнените храни на международния пазар е още твърде съмнително и че ние можем да очакваме въ течение на 1931 г. даже и нови изненади, ако на международния пазар се пусне за продажба по-голяма част от тъзи свободни количества. Явно е, следователно, че и по отношение на зърнените храни ние сме длъжни да проявяваме много повече грижи, отколкото досега. Първата стъпка въ това направление се направи съ създаването на Дирекцията за закупуване на зърнени храни, която ще има за задача да помогне за пласирането на нашите зърнени произведения въ чужбина и да поддържа чрез покупки, които прави, едно ниво на цените малко по-високо от международния паритет. И който е преглеждал числата, които показват цените на зърнените произведения у нас, трябва да е забележил, че от един месец насам цената на пшеницата у нас е съ 40, 50, 60 стотинки над международния паритет.

Яйцата са един важен артикул въ нашия износ. Когато говорим за яйцата и за тяхния експорт, аз съм длъжен да изкажа похвала на експортерите на яйца от нашата страна, които съумѣха да организират тази експортна търговия твърде добре и да се създаде за нашите яйца на международния пазар едно голѣмо реноме и сигурен пласмент. Разбира се, и яйцата се намират под влиянието на общото положение. Общото положение не може да не се отрази и върху цената на яйцата. Вие ще видите от числата на нашата статистика, че при едно увеличение на нашия експорт на яйца нѣмаме съответното увеличение стойността на износа. През 1929 г. сме изнесли 12.700.000 кгр. яйца на стойност 734.000.000 л.; през 1930 г. сме изнесли 19.200.000 кгр. яйца на стойност 887.000.000 л. Увеличението въ количеството на изнесените яйца е много по-голямо, отколкото увеличението стойността на изнесените яйца. Разбира се, и при износа на яйцата ние имаме още какво да правим. От нашата статистика се вижда, че изнасяме най-много яйца въ Германия — 10.900.000 кгр. за 500.000.000 л. и следъ това въ Холандия — 4 милиона и 700 хиляди килограма за 223.000.000 л. Но ние не изнасяме никакви яйца въ Англия, не изнасяме никакви яйца въ Белгия, не изнасяме никакви яйца въ Норвегия, а това са страни, към които ние бихме могли да се насочим. Ще трябва да употребим усилия, за да изучим пазарите на тия страни, особено пазара на Англия, и да видим дали не можем да достигнем съ нашите яйца и там.

Износът на нашия добитък от известно време намалява. Намалява износът на добитък в Гърция. Намалява износът на добитък и в Турция. Тук пред нас има една друга проблема: ще трябва да се стремим да се еманципираме постепенно от близките източни газари и да насочим нашия износ на добитък към по-далечните европейски пазари. Износът в близките източни пазари е една пръчка за рационализацията на нашето скотовъдство. Аз не искам да откажа значението на тези пазари — ние трябва да правим всичко, каквото е възможно, за да бъдем в тях — но нашето скотовъдство и нашият експорт на добитък не трябва да зависят изключително от близките източни пазари. Тъ трябва да останат като една резерва, където да изнасяме по-малокачествения добитък. Главните наши грижи трябва да бъдат насочени към износ на качествен добитък на европейските пазари.

Особено е важен за нас износът на свини и на свинско месо. Независимо от това, дали ще има свинска концесия или няма да има такава, ние сме длъжни да вземем мерки, за да можем да достигнем с нашите свини и с свинското месо, което бихме могли да произведем, на пазарите на Централна Европа и на английския пазар. Не е изключена възможността да се намърят капиталисти, които да ни свържат с английския пазар. Министерството на земеделието и Министерството на търговията се намират в постоянни разговори с лица и групи, които се интересуват от този въпрос. Нека се надяваме, че в края на краищата и по него ще имаме един известен успех.

Онова, което прави отрядно впечатление от известно време насам, то е развитието на нашия износ на домашни птици. Износът на кокошки, който започна отдавна, се развива доста добре. През 1928 г. сме изнесли 652.000 бройки за 30.900.000 л.; през 1929 г. — 382.000 бройки, за 23.500.000 л.; обаче през 1930 г. сме изнесли живи кокошки 1.213.000, за 57.800.000 л., плюс 872.000 килограма закани птици за 38.265.000. Обаче този износ, който има всичките условия да се увеличи, има нужда така също и от големи грижи, и от големи проучвания. Трябва да проучваме пазарите. Ние изнасяме тия птици главно в Италия. През 1930 г. сме изнесли в Италия 1.176.000 парчета, за 56.000.000 л. — почти цял износ на кокошки; една част само е изнесена в Гърция. От закланите кокошки една част, не особено голяма, но все таки симптоматична, 37—38 хиляди килограма, за 1.743.000 л., сме изнесли в Германия, един пазар, който би трябвало да се помъчим да спечелим. Не само в Германия, но и в други страни има благоприятни условия за нашия износ на птици.

Друго едно перо от нашия износ, това е износът на нашите млечни произведения. Имаше много малък износ на масло през 1930 г. и то главно за Гърция: 77.000 килограма, за 6.000.000 л.; обикновено българско сирене — 118.000 килограма, за 3.800.000 л. Кашкавалът е едно по-едро перо — 988.000 килограма, за 53.000.000 л. Тук трябва да кажа, че ние изнасяме обикновено българско сирене повечко, за да храним с него преснатите в разни страни българи. Но има сведения от Франция, че нашето сирене се продава на някои консоматори там. И тук именно лежи една задача: да се проучат вкусовете на тези консоматори и да се види, какво би трябвало да се направи с нашето сирене, как би трябвало да се облагороди неговото производство, как би трябвало да се опакова, и как би трябвало да се транспортира, за да може да се разшири неговата консомация и да получи една благоприятна цена. Същото се отнася и за износа на нашия кашкавал, който, като оставим настрана близките пазари, които отдавна го консомират, започва да намира разпространение и в някои западни страни. И там би трябвало да се направи онова, което е необходимо, да може този продукт и вътрешно, и външно да се подобри, за да може да се понара повече на консоматорите в чужбина.

Друг един отряден факт, който трябва да се подчертае, това е развитието на нашия износ на грозде. През 1928 г. изнесохме за 13.000.000 л. грозде; през 1929 г. за 31.000.000 л.; през 1930 г. за 32.000.000 л., макар че през тази година количеството е било значително по-голямо, 2.774.000 килограма срещу 2.112.000 килограма през 1929 г. През 1930 г. цената беше по-ниска, отколкото през 1929 г. По-голямото количество от гроздето е изнесено в Германия, за 17.000.000 л., и в Австрия за 11.000.000 л. Но има цяла редица страни, които ние още не сме засегнали с нашия износ на грозде, където ние трябва да се опитаме да отидем и където бихме могли да отидем. Но трябва грижи, трябва работа, трябва организация, трябва изучавания. Същото трябва да се

каже и за пресните плодове, както и за сушените сливи, за които ни каза толкова интересни работи народният представител г. Куртев. През 1930 г. направихме един доста голям износ на пресни сливи благодарение на лощата реколта, както каза и г. Куртев, в Германия и в Босна. Поради това нашите сливи получиха доста добра цена. Даже и сливите от балканските мѐста, които, както е известно, се ценят по-малко, получиха една добра цена през изтеклата 1930 г.

Износът на нашите орехи също се засилва, но би трябвало да се сортират. Това е един общ недостатък не само на орехите, но и на всички останали плодове, които се изнасят от нас. Въпросът за сортирането на плодите и изобщо на артикулите за износ е един извънредно важен въпрос. Той е един от най-главните въпроси, с които има да се занимава експортният институт, законопроекта за който разглеждаме днес.

Г-да! Няма да отегчавам повече вашето внимание с числа за експорта на някои наши произведения в чужбина. Исках само да ви покажа с няколко числа посоките, в които има изгледи да се развие нашият износ и да ви изтъкна необходимостта от нови грижи и от увеличение на досегашните грижи, също и от увеличение на мерките, които ще взети за поощрение на износа.

За да видите какви възможности има за износ на някои наши произведения в чужбина, позволете да ви дам някои данни, които ще ви покажат какъв е вносът на тези произведения в някои от големите държави. Германия внася ежегодно 76.000.000 кг. грозде, 272.000.000 кг. плодове извън гроздето, 480.000.000 кг. зеленчуци, 1.150.000 хектолитри вино. Австрия внася 12.000.000 кг. грозде, 90.000.000 кг. плодове, 126.000.000 кг. зеленчуци. Даже Франция внася 12.400.000 хектолитра вино, което тя преработва. Англия внася 43.000.000 кг. грозде; за плодето нямам килограмите, но имам стойността — 35½ милиона лири стерлинги или 22.000.000.000 български лева. В Полша вносът на грозде възлиза на 3 милиона килограма; на плодове — 30 милиона килограма; на зеленчуци — 14 милиона килограма.

Чехословашко внася 332 милиона килограма зеленчуци, 294 хиляди хектолитри вино и свинско месо с сланина — 35 милиона килограма.

Тези числа показват колко е значителен вносът на тези произведения в чуждите страни и че за нас се откриват благоприятни перспективи, за да участвуваме в този внос, тъй като ние още произвеждаме при по-ниски производствени разходи, отколкото ония страни, които сега внасят тия артикули в държавите, които изброих. Трябва само организация.

Ако искаме да направим едно резюме, ще трябва да се съгласим, че грижите за нашия експорт трябва да се насочат в три посоки: първо, трябва да се улесни и засили пласирането на сегашните излишки на нашето производство; на второ място, трябва да се изучи кои от ония предмети, които ние сега произвеждаме, биха могли да намърят пазар, къде и при какви условия; и на трето място, ние ще трябва да определим в каква посока трябва да развиваме нашето производство, за да може неговите произведения да пласираме при най-благоприятни условия на чуждите пазари.

Как могат да бъдат постигнати тия задачи, г-да? Тия задачи могат да бъдат постигнати само чрез засилване, както казах, на грижите за експорта. И тук аз дохождам на законопроекта, който вие имате пред васето внимание.

Първото възражение, което се насочи срещу законопроекта, беше: защо трябва един специален институт за експорт, когато би могло да се използват съществуващите органи, с които разполага нашата страна — от една страна, Министерството на търговията, от друга страна, търговско-индустриалните камари? От новия експортен институт, безспорно, ще бъдат използвани както Министерството на търговията, така и търговско-индустриалните камари, и не само те. Ще бъдат използвани всички фактори, от които зависи износът, ще бъде използвана и частната инициатива, защото — както ще ви разясна по-късно малко — целият експортен институт ще почива главно върху участието на експортьорите.

Но преди да мина към този въпрос, нека ми бъде позволено да разгледам две възражения, които направиха народният представител г. Попов. Едното възражение беше: не е достатъчно да имаме експортен институт, за да развиваме нашия износ, необходимо е да се организира експортният кредит. Г-да! По този въпрос не може да има спор. Ако ние ще искаме да засилваме нашия експорт, немислимо е да правим това, без да

бъде организиран и единъ кредитъ, който да подхранва нашия експортъ, който да даде възможност на нашия експортъ да се развива. Отъ това гледище азъ смѣтамъ, че експортниятъ институтъ ще бѣде тъкмо онова учреждение, което ще може да опедѣли конкретно какви сѣ нуждитъ отъ кредитъ за експ. та и кои сѣ начинитъ, по които тѣзи нужди ще могатъ да бѣдатъ задоволени. Така че азъ смѣтамъ, че експортниятъ институтъ ще бѣде единъ отъ главнитъ органи, който ще иска да се постави на разискване и да се разреши правилно въпросътъ за кредитирането на експорта.

Другото възражение на г. Поповъ бѣше по отношение на търговскитъ договори. Не е достатъчно да създадемъ единъ експортенъ институтъ — каза той — за да смѣтаме, че сме уредили въпроса за експорта; необходимо е да сключимъ търговски договори съ чуждитъ страни. Г-да! Ние сега не сме въ бездоговорни отношения съ чуждитъ страни. Ние сме въ бездоговорни отношения само съ две държави: съ Гърция отъ 15 октомврий 1930 г. насамъ, следъ денонсиране на търговската спогодба, и съ Югославия.

Н. Петковъ (раб): И съ съветска Русия.

Министъръ Д. Мишайковъ: И съ съветска Русия. Благодаря, че ми напомните. — Съ всички останали страни ние имаме конвенции въз основа на клаузата за най-благоприятствуваната нация, което значи, че ние използваме тѣхнитъ минимални тарифи. Ако една отъ тия страни, съ които ние имаме подобни съглашения, направи каквото и да е намаление на вносите мита на коя и да е друга страна, ние, по силата на сключениятъ съглашения, се ползуваме отъ сѣщото намаление. Така че прекалено е да се смѣта, че ние се намираме извън сферата на търговскитъ договори. Обаче когато се засѣга този въпросъ, трѣбва да се взематъ предъ видъ много съображения. Този въпросъ е единъ отъ сложнитъ въпроси, той трѣбва да се обмисли добре и трѣбва да се проучва внимателно. Защото единъ голѣмъ въпросъ е какви отстъпки бихме могли ние да получимъ. Трѣбва да се има предъ видъ, че всички отстъпки, които ние бихме получили отъ една или отъ друга страна, по силата на клаузата за най-благоприятствуваната нация, ще бѣдатъ дадени и на всички останали страни. Ние не можемъ да разчитаме, че при сключването на кой и да е търговски договоръ ще получимъ отстъпки, които да важатъ само за насъ, освенъ ако се възприеме едно отстъпление отъ сегашния режимъ на търговскитъ договори, което отстъпление да се състои въ възприемането на една така наречена преференциална система. Въпросътъ за преференциалния митнически режимъ по отношение зърненитъ произведения се проучва отъ известно време насамъ. Той бѣше предметъ на обсъждане въ стопанската конференция въ Женева презъ м. ноемврий миналата година, той бѣше предметъ на обсъждане и сега презъ м. януарий т. г. въ заседанията на Обществото на народитъ. Не се е достигнало до нѣкакво споразумение по него, защото той е много мъжечъ, особено за третитъ страни, които биха били засегнати отъ единъ преференциаленъ режимъ, който би далъ известни преимущества на европейскитъ аграрни страни вносители на аграрни произведения въ индустриалнитъ европейски страни. Но този въпросъ за преференциаленъ режимъ се обсъжда, което значи, че се обсъждатъ основитъ, върху които почиватъ търговскитъ отношения между държавитъ. И това е едно съображение, което трѣбва да ни накара да не бързаме твърде много съ сключването на търговскитъ договори. Ние трѣбва да почакаме да се изясни и този въпросъ, за да знаемъ какъ да поставимъ нашитъ преговори, които ще водимъ съ чуждитъ държави.

Специално г. Поповъ засегна въпроса за нашитъ търговски отношения съ Гърция. Гръцкото правителство денонсира търговската конвенция на 15 октомврий 1930 г. Поводътъ бѣше увеличението на коефициента на вноското мито. Но това, г-да, бѣше само единъ претекстъ, защото ако не бѣше претекстъ, трѣбваше и други държави, които много повече сѣ засегнати отъ увеличители на коефициента на вноското мито, да реагиратъ по сѣщия начинъ, както това направи Гърция.

Че това бѣше само единъ претекстъ, се вижда и отъ следното обстоятелство. Веднага следъ като ни стана известно, че Гърция има намѣрение да денонсира търговската спогодба, ние предложихме на гръцкото правителство да започнемъ немедленно преговори за сключване на едно търговско съглашение, при което, разбира се, ние щѣхме да държимъ смѣтка и за законнитъ и справедливи искания на гръцкия вносъ у насъ, обаче гръцкото правителство отговори съ отказъ. Нека се надѣваме, че съ

течение на времето преговоритъ, които се водятъ между българското и гръцкото правителства, ще взематъ единъ благоприятенъ край, и този благоприятенъ край ще ни даде възможностъ отново да поставимъ търговскитъ отношения между дветъ сѣседни страни върху една разумна база, която да улесни и да ползува търговията и на дветъ страни. Гърция и България, като сѣседки, трѣбва да намѣрятъ начина, за да живѣятъ добре помежду си. Едно отъ първитъ условия за това е създаването на нормални търговски отношения между тѣхъ.

Обаче, г-да, когато говоримъ по този въпросъ, трѣбва да имаме предъ видъ и известни факти. Преди всичко, азъ трѣбва да констатирамъ, че значението на гръцкия пазаръ за нашия износъ не е вече онова, което бѣше преди нѣколко години. За това ни говорятъ цифритъ на нашата статистика. Презъ 1926 г. нашиятъ износъ въ Гърция е възлизалъ на 978 милиона лева; презъ 1927 г. — на 980 милиона лева; презъ 1928 г. — на 502 милиона лева; презъ 1929 г. — на 485 милиона лева. Презъ 1930 г. той е спадналъ вече на 273 милиона лева. Това спадане обаче, не се дължи на денонсирането на търговската спогодба. За това ще се убедимъ отъ следнитъ числа. Нашиятъ износъ въ Гърция отъ 1 януарий до 1 октомврий 1929 г. е възлизалъ на 354 милиона лева. За сѣщото време на 1930 г. — значи, преди денонсирането на търговската спогодба — той е възлизалъ на 209 милиона лева. Следователно, има едно намаление отъ 354 милиона на 209 милиона лева преди още да настѣпи денонсирането на търговската спогодба. Презъ месецитъ октомврий, ноемврий, декемврий 1929 г. нашиятъ износъ въ Гърция е възлизалъ на 131 милиона лева; презъ 1930 г. за сѣщитъ месеци — на 64 милиона лева.

Заключението отъ тия числа е, първо, че нашиятъ износъ въ Гърция е намалѣлъ около три и половина пѣти преди още да бѣде денонсирана търговската спогодба, и второ, че презъ 1930 г., презъ периода, когато вече търговската конвенция е била денонсирана, имаме едно намаление съ 51%. А за сѣщия периодъ презъ предшествуващата година, когато търговската конвенция е била въ сила, имаме едно намаление отъ 41%. Следователно, изразено въ числа, загубата отъ денонсирането на търговската конвенция съ Гърция възлиза на не повече отъ 11—12 милиона лева. Това показва, че денонсирането на търговската конвенция не е имало толкова голѣмо значение, както нѣкои изтъкватъ. Ако говоря това, не го говоря съ целъ да кажа, че регулирането на нашитъ търговски отношения съ Гърция е нѣщо излишно; напротивъ, азъ трѣбва да повторя, че ние трѣбва да се стремимъ чакъ по-скоро да уредимъ нашитъ търговски отношения съ сѣседката ни Гърция.

Следъ тия бележки нека мина на въпроса за самия експортенъ институтъ.

В. Кознички (нац. л): Пардонъ, г. министре. Вие не обясните защо се е намалилъ нашиятъ износъ въ Гърция. Казахте, че денонсирането на търговската конвенция не е главната причина за намалението на нашия износъ, че имало и друга причина. Коя е другата причина?

Министъръ Д. Мишайковъ: Г. Кознички! Азъ не мога сега да Ви отговоря на този въпросъ, защото не съмъ правилъ съответнитъ проучвания. Обаче мога да Ви кажа, че отъ известно време насамъ става едно измѣстване на нашия износъ отъ близкитъ страни къмъ западнитъ, което трѣбва да поздравимъ по ония съображения, които казахъ преди малко, защото отиването на нашитъ произведения къмъ европейскитъ пазари е свързано съ подобрението, съ рационализирането на нашето производство. Но, разбира се, пакъ повтарямъ, ние трѣбва да употребяваме усилия, за да държимъ и близкитъ пазари. И тъкмо за това е необходимо създаването на експортния институтъ. Ето една проблема на бѣдещия експортенъ институтъ — да направи едно точно проучване, защо е намалѣлъ нашиятъ износъ въ Гърция, въ кои произведения се отразява намалението, защо главно на добитѣкъ, каква конкуренция срѣщатъ нашитъ произведения тамъ, било отъ Русия, било отъ други държави и пр. Една отъ главнитъ причини, между другитъ, за намалението на износа ни въ Гърция е руската конкуренция.

Всичко това трѣбва да се проучи, съ огледъ на онова, което трѣбва да бѣде предприето, за да се попрѣчи на намалението на износа ни, и още повече — за да може нашиятъ износъ въ Гърция, Турция и Египетъ отъново да се засили и да достигне ония размѣри, каквито е ималъ по-рано.

Сега, г-да, трѣбва да отговоря на въпроса: защо трѣбва да се създаде единъ специаленъ институтъ за поощрение на експорта? Затова, г-да, защото положението на нашето стопанство, положението на свѣтовното стопанство, го-

лѣмата конкуренция, която съществува на международния пазаръ, мѣжнотиитѣ, които срѣщатъ нашиятъ произведени на чуждия пазаръ, необходимостта отъ една трансформация на нашия износъ и нашето производство — всичко това ни налага нови, по-голѣми грижи. Могатъ ли тѣзи грижи да се носятъ и въ бъдеще, тъй както сѣ били носени досега отъ съществуващитѣ органи, било държавата, било търговско-индустриалнитѣ камари? Мене ми се струва, че за да можемъ да разчитаме на една координирана и системна дейностъ въ полза на нашия износъ, ние трѣбва да имаме единъ специаленъ институтъ, където да има хора, които специално да се занимаватъ съ въпроситѣ на експорта. Каза се: защо да не се занимава съ този въпросъ Министерството на търговията? Г-да! Азъ имамъ практиката отъ 7—8 месеца насамъ. Министерството на търговията се занимава съ всичкитѣ тия въпроси, обаче то не може да развие всички служби, които сѣ свързани съ едно рационално организиране на грижата за експорта. Министерството на търговията нѣма необходимия персоналъ, то не разполага и съ необходимитѣ срѣдства. Затова институтътъ, който ще се създаде, трѣбва да има едно срѣдно, съединително положение между всичкитѣ фактори. Ако се остави грижата за експорта на Министерството на търговията, все тъй има известни неудобства. Известни търкания ще се явяватъ сегиз-тогизъ. Трѣбва да се употребяватъ усилия за преодоляванетоъ имъ, ще се губи време, работата не ще може да бѣде експедитивна, понеже натоваренитѣ лица да следятъ за нуждитѣ на експорта иматъ и други служебни задѣлжения, тѣ не сѣ въ състояние да бѣдатъ толкова експедитивни, както ако има лица, натоварени специално съ тази работа, които специално да извършватъ тази функция.

Направи се едно друго възражение: защо се създава единъ автономенъ институтъ? Експортниятъ институтъ трѣбва да бѣде автономенъ, за да може частната инициатива да намѣри своето мѣсто въ него въ достатъчна степенъ. Нашата целъ не трѣбва да бѣде да създадемъ единъ бюрократически експортенъ институтъ. Странно бѣше въ миналото заседание, че отъ едни страни се отправяше упрекътъ, че институтътъ е автономенъ, а отъ други — че той е единъ бюрократически институтъ.

Институтътъ трѣбва да бѣде автономенъ, за да бѣдатъ представени въ него браншовѣтъ на експортторитѣ. Който е члѣзъ внимателно законопроекта, трѣбва да е забележилъ, че същинската работа въ този експортенъ институтъ ще почива върху представителитѣ на експортнитѣ браншове. Разбира се, този институтъ не е бюрократически. Ако погледнеме неговия съставъ, тъй както е показанъ въ чл. 7 на законопроекта, вие ще видите, че чинovníцитѣ въ общия съветъ на експортния институтъ сѣ 12 души, а всички останали — до 45 или до 50 души, колкото ще бѣдатъ въ този общъ съветъ — сѣ представители на свободнитѣ стопански организации и на експортнитѣ браншове. А въ секционнитѣ комитети преодоляватъ винаги хората на практиката: всѣки единъ браншъ се застъпва отъ трима души. Тамъ взематъ участие директорътъ или поддиректорътъ на института. При тая организация на общия съветъ и на секционнитѣ комитети нѣма никакво съмнение, че не трѣбва да се допуска, какво този институтъ ще стане единъ бюрократически институтъ.

Другото възражение бѣше, че общиятъ съветъ е твърде многоброенъ. Вѣрно е, г-да, че общиятъ съветъ на експортния институтъ ще има доста многоброенъ съставъ. Въ това отношение нашиятъ експортенъ институтъ ще прилича на италианския, който има горе-долу същото число членове въ общия съветъ. Обаче не можеше да се избѣгне този многоброенъ съставъ, затова защото при този институтъ трѣбва да има възможностъ да се изкажатъ всички мнения по въпроситѣ за експорта. Потрѣбно е всички съсловия, които се засѣгатъ отъ експорта, да бѣдатъ представени, за да могатъ да дадатъ изразъ на своитѣ интереси при обсъждането на въпроситѣ за експорта.

И най-сетне, азъ смѣтамъ, че е неизбежно въ единъ такъвъ общъ съветъ да се срещнатъ въ едно и също време лице съ лице представителитѣ на всички фактори, отъ които зависи уреждането на експортнитѣ въпроси и на експортната политика на страната. Не трѣбва да се забравя, че този общъ съветъ има най-обща функция, че той не е постоянно присѣствие. Общиятъ съветъ се събира два пѣти презъ годината — много рѣдко ще се събере повече отъ два пѣти презъ годината. Неговата задача е да одобри програмата за работа на експортния институтъ, да ладе насокитѣ на този институтъ и следъ това да възложи на директората и на секционнитѣ комитети истинската по-нататъшна работа въ връзка съ експорта.

Направи се възражението, че секционнитѣ комитети и общиятъ съветъ щѣли да изпълняватъ едни и същи

функции. Мене ми се струва, че ако се прочете внимателно законопроекта, ще се види голѣмата разлика между функциитѣ на общия съветъ и ония на секционнитѣ комитети. Чл. 9 гласи: (Чете) „Общиятъ съветъ върши следното: 1) изготвя програма за дейността на института; 2) одобрява бюджетопроекта на института; 3) одобрява годишния отчетъ за дейността на института; 4) одобрява смѣтката за бюджетното приключване; 5) обсъжда и дава мнение по всички общи въпроси и т. н.; 6) изготвя проекти за закони и наредби за поощрение и развитие на износа; 7) одобрява правилницитѣ, изготвени отъ секционитѣ и т. н.; 8) дава мнение по откриването на консулства и търговски представителства; 9) определя кои видове артикули могатъ да носятъ експортна марка“.

Секционнитѣ комитети иматъ за задача: (Чете) „1) Да изучаватъ възможноститѣ за износъ на съответнитѣ произведения, като установяватъ точно какви видове и качества и при какви условия трѣбва да бѣдатъ изнесени, за да могатъ да се пласиратъ износно на чуждитѣ пазари; 2) да изготвятъ правилници и наредби за качеството и т. н.; 3) да съдействуватъ за създаванетоъ на експортни организации; 4) — много важно — да определятъ условията и да даватъ разрешения за ползуване отъ българската експортна марка и да уреждатъ контрола за правилното ѝ използване; 5) — така също много важно и съществено — да препорѣчватъ мѣрцитѣ за подобрене и развитие на производството съ огледъ къмъ изискванията на чуждитѣ пазари“.

Както виждате, между функциитѣ на секционнитѣ комитети и функциитѣ на общия съветъ е прокарана една доста точна демаркационна линия.

Каза се: защо функциитѣ на секционнитѣ комитети не се предоставятъ на търговско-индустриалнитѣ камари, които иматъ вече — въ нѣкои отъ тѣхъ — открити експортни бюра? Г. г. народни представители! По отношение на нашия експортъ търговско-индустриалнитѣ камари въ последно време развиха една плодотворна и похвална дейностъ. Отъ самия законопроектъ се вижда, че лицата, които ще влизатъ въ секционнитѣ комитети, ще бѣдатъ препорѣчани отъ търговско-индустриалнитѣ камари. И нѣма никакво съмнение, че въ основата на работата въ тѣзи секционни комитети ще бѣдатъ пакъ търговско-индустриалнитѣ камари. За да се реши Министерството на търговията все пакъ да се създадатъ секционнитѣ комитети при експортния институтъ, а да не останатъ при търговско-индустриалнитѣ камари, това стана пакъ подъ влиянието на общото основно съображение — да се координиратъ всички грижи за експорта на едно мѣсто.

Ние имаме нѣкои неприятни опити отъ нашата дейностъ въ последно време по отношение експорта. Въ известни случаи се явяваха известни различия, известни спорове между търговско-индустриалнитѣ камари, между експортторитѣ, между организациитѣ, и Министерството на търговията го бѣше страхъ, че ако се остави децентрализирана тая съществена и най-важна работа на експортния институтъ — определяне конкретнитѣ мѣрки, които трѣбва да се взематъ за насърчване на производството и за поощряване на износа — ако тѣзи задачи се оставятъ на търговско-индустриалнитѣ камари, може би нѣма да се постигне целта, която се преследва съ този законопроектъ. Това бѣха съображенията, поради които се реши да се централизира и тая работа, която, споредъ моето мнение, е най-важната и съществена въ експортния институтъ, като едно централно учреждение.

Другъ въпросъ, който се засѣга съ пълно право, защото е много важенъ, е въпросътъ за експортната марка и за контролата, която ще се извършва отъ страна на експортния институтъ по отношение на експортиранитѣ произведения. Този въпросъ не можеше да се разреши изчерпателно въ законопроекта за експортния институтъ, защото никой още не е наясно какъ ще трѣбва да се организира даванетоъ на експортната марка и какъ ще трѣбва да се организира по-нататъкъ контролата върху ония произведения, които ще носятъ експортната марка. Ние не сме въ състояние днесъ да уредимъ този въпросъ добре въ всичкитѣ му подробности. Трѣбва да оставимъ на живота, на практиката, изразена чрезъ представителитѣ на различнитѣ фактори въ експортния институтъ, браншъ по браншъ, артикулъ по артикулъ, да мислятъ по този въпросъ и го уреждатъ.

Контролата надъ експортиранитѣ произведения ще бѣде тройка: контрола при самото експедиране на произведенията или при самото опаковане на произведенията, контрола при преминаване на границата и контрола, която ще се извършва въ странитѣ, за които сѣ предназначени експортнитѣ произведения. Най-целесъобразната организация на контролата ще бѣде въ рационалната комбинация

на тия три контроли. Какъ ще стане това конкретно, азъ не мога днесъ да ви кажа. Но съставътъ на експортния институтъ дава всичката възможностъ да се чуятъ всички мнения, да се взематъ предъ видъ всички интереси при уреждането на този въпросъ. Целта ще бжде, както казахъ въ миналото заседание, при минимумъ деранжиране на експортира да се постигне максималенъ резултатъ, максимално единство въ качеството, въ формитъ на нашия експортъ.

Каза се, че експортниятъ институтъ ще струва скъпо. Г. г. народни представители! Експортниятъ институтъ ще има много малко чиновници. Съ течение на времето ще се развие информационна служба, която ще бжде основата на експортния институтъ. Тая служба може би ще струва доста пари, но навсѣкжде тя струва пари. Безъ пари не може да се уреди една добра информационна служба — една информационна служба, която да дава пълна сведения, която да ги дава — което е най-важното — на-време, която да предупреждава интересувашитъ се за онова, което би могло да настѣпи. Уреждането на такава една служба, може би, ще струва значителни срѣдства. Но похарченитъ за тази служба срѣдства нѣма да отидатъ напразно.

Колкото се отнася до другия персоналъ на експортния институтъ, той ще бжде минималенъ.

Г-да! Това сѣ главнитъ бележки, които имахъ да направя по поводъ критикитъ, отправени по законопроекта за експортния институтъ.

Законопроектътъ за експортния институтъ, както всѣко човѣшко дѣло, не е нѣщо свършено. Сигурно въ него има недостатѣци. Азъ, обаче, съмъ готовъ при второто четене на законопроекта, което ни предстои сега, да приема всѣко предложение, което ще бжде по-разумно и по-рационално отъ ония постановления, които сѣмъ легнали въ законопроекта.

Азъ смѣтамъ, че както и да приемемъ този законопроектъ, следъ като го прилагаме известно време, практиката ще ни покаже неговитъ грѣшки, непълноти и скоро ще стане нужда да се занимаваме пакъ съ него. Това е мое дѣлоубеждение. Защото въпроситъ на експортъ не сѣмъ въпроси, които могатъ да се разрешатъ съ нѣколко члена въ единъ законъ; тѣ сѣмъ въпроси на живота и то на най-сложния животъ — на стопанския животъ; тѣ сѣмъ въпроси, които трѣбва да бждатъ постоянно следени отъ управлението, за да се правятъ необходимитъ промѣни.

Г-да! Азъ не очаквамъ отъ създаването на експортния институтъ нѣкаква бърза и коренна промѣна въ стопанскитъ условия на нашата страна. Заблуждаватъ се ония, които мислятъ или които биха искали да се мисли така, че щомъ като се създаде този експортенъ институтъ, ще се явятъ веднага значителни и важни благоприятни резултати по отношение на нашия експортъ и на нашето народно стопанство. Резултатитъ, които ще ни даде експортниятъ институтъ, ще се постигнатъ съ голѣми усилия, съ воля, съ търпение и съ изчакване. Азъ съмъ убеденъ, че експортниятъ институтъ ще бжде въ бждеще главното срѣдство, главниятъ органъ, чрезъ който както държавата, така и частната инициатива ще работятъ за засилването на нашия износъ и за пресбразяването и рационализирането на нашето производство. И въ това отношение азъ очаквамъ благоприятни резултати. Обаче да смѣтаме, че веднага следъ създаването на този институтъ ще дойде нѣкаква манна отъ небесата, това ще бжде едно заблуждение. Азъ бихъ желалъ такова едно заблуждение да не съществува, за да не се появи разочарование, което по необходимостъ би настѣпило въ ония, които биха очаквали бързи резултати отъ създаването на този експортенъ институтъ. Но ако вие се съгласите да гласувате законопроекта и тоя експортенъ институтъ се създаде, азъ съмъ убеденъ, че той въ недалечно бждеще ще донесе значителни резултати за подобренито на нашето производство, за засилването на нашия износъ, за издигане поминѣка на нашия народъ. (Рѣкоплѣскания отъ сговориститъ и независимитъ)

Председателствуващъ А. Христовъ: Ще гласуваме. Който приема чл. 1, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Мошановъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 2. Институтътъ има за задача:

- 1) да изучава условията на чуждитъ пазари съ огледъ къмъ интереситъ на българския износъ;
- 2) да изучава положението на българското стопанство съ огледъ къмъ проблемитъ на износа;
- 3) възъ основа на събранитъ сведения и направенитъ проучвания да осведомява и упѣтва всички заинтересовани въ пласмента на българскитъ произведения въ чужбина;

4) да дава упѣтвания и препорѣки за областитъ, къмъ които трѣбва да се насочи, и за начинитъ, по които трѣбва да се нагоди българското производство, за да отговаря най-добре на изискванията на чуждитъ пазари;

5) да дава упѣтвания и препорѣки за начинитъ, по които трѣбва да се организира българската износна търговия, и да спомага за образуването на организации и централи за износъ на български произведения;

6) да се грижи за контрола върху качеството, типизирането, опаковката и начинитъ на изпращане на предназначениитъ за износъ български произведения, като установява българска национална марка за износъ и разрешава и контролира нейното употребление;

7) да се грижи за пропаганда на българскитъ стоки въ чужбина, за организиране участието на България въ чуждестранни панаири и изложби, за устройството на рекламни магазини въ чужбина и за организирането на панаири и музеи въ страната;

8) да дава мнение по законопроекти и наредби, които иматъ връзка съ износа, по изготвянето на митни и ж.п. тарифи и по сключването на търговски договори и въобще да бжде въ помощъ на българското правителство въ всичко, що се отнася до организирането, насърдението и насочването износа на българскитъ произведения въ чужбина;

9) да издава свои печатни издания“.

Председателствуващъ А. Христовъ: Който приема чл. 2, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Мошановъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 3. На експортния институтъ е забранено да върши каквито и да било търговски сдѣлки“.

Председателствуващъ А. Христовъ: Който приема чл. 3, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Мошановъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 4. Институтътъ се сношава направо съ всички държавни учреждения, самоуправителни тѣла, автономни учреждения и институти, съ българскитъ легации и консулства въ чужбина, както и съ отдѣлнитъ съюзи, сдружения и стопански предприятия.

Всички държавни, окръжни и общински власти, българскитъ легации и консулства, автономнитъ учреждения и институти, както и всички стопански организации, сѣмъ длъжни да даватъ на института незабавно всички сведения и съдѣствия, които той поиска.

Тѣ трѣбва сѣщо така да му изпращатъ по единъ екземпляръ отъ всичкитъ си стопански публикации, както и отъ всичкитъ проучвания, които правятъ, и отъ всичкитъ доклади, които получаватъ, по въпроси, засѣгащи износа“.

Председателствуващъ А. Христовъ: Който приема чл. 4, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Мошановъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 5. Институтътъ дава всички искани отъ него сведения и упѣтвания безплатно.

Исканията на частнитъ лица и организации за сведения, както и даванитъ отъ института на сѣщитъ сведения, се освобождаватъ отъ гербовъ налогъ“.

Председателствуващъ А. Христовъ: Който приема чл. 5, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Мошановъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 6. Службитъ въ института се извършватъ отъ:

- а) общия съветъ;
- б) секционнитъ комитети и
- в) директората и подведомствената му канцелария“.

Председателствуващъ А. Христовъ: Който приема чл. 6, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема

Докладчикъ С. Мошановъ (д. сг): (Чете)

„Глава II.

Общъ съветъ.

Чл. 7. Общиятъ съветъ на института се състои отъ следнитъ членове:

- 1) директора, поддиректора и главния секретаръ на института;
- 2) по единъ представител на всѣки секционенъ комитетъ;
- 3) председателитъ на парламентарнитъ комисии по Министерствата на търговията, промишлеността и труда и на земледѣлието и държавнитъ имоти;

4) по двама представители на Министерството на търговията, промишлеността и труда и на земледелието и държавните имоти;

5) по единъ представител на Министерствата на външните работи и изповяданията, на финансите и на железниците, пощите и телеграфите;

6) главният директор на статистиката;

7) по единъ представител на Б. н. банка, Б. з. банка и Б. ц. к. банка;

8) по единъ представител на търговско-индустриалните камари;

9) по единъ представител на земледелските камари;

10) двама представители на стоковите борси;

11) трима представители на българските кооперации;

12) по единъ представител на Българското икономическо дружество и на Българското земледелско дружество;

13) единъ представител на частните банки, които се занимават съ кредитиране на износа;

14) единъ представител на Университета, професоръ по стопански науки, и

15) единъ представител на върховния съвет на труда.

Забележка: Във случай на нужда въ заседанията на съвета могат да участвуват и други вещи лица съ съвещателен гласъ.

Общият съвет се председателствува отъ министъра на търговията, промишлеността и труда, а въ негово отсъствие — отъ директора на института.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Георги Поповъ.

Г. Т. Поповъ (нез): Г. г. народни представители! Споредъ първоначалния проектъ, както сте забелязали, въ общия съветъ на института не участвуваха представители на парламентарните комисии по Министерствата на търговията, промишлеността и труда и на земледелието и държавните имоти. Споредъ доклада, който ни представя сега комисията, участвуватъ и тѣзи представители. Почти всички оратори, които се изказаха тукъ, заявиха, че не е желателно представители на Парламента да участвуватъ въ този съветъ, следъ като Парламентътъ е казалъ своята дума при разглеждането на законопроекта и който впоследствие, когато ще се явятъ искания, ще има случай да каже пакъ своята тежка дума. Така че едва ли е необходимо въ този съветъ да влизатъ представители на Парламента. Затова азъ моля да си остане първоначалниятъ текстъ — въ този съветъ да нѣма представители на Парламента. Азъ не виждамъ съ какво ще бждатъ полезни тѣ въ този общъ съветъ при експортния институтъ.

Въ този общъ съветъ, г. г. народни представители, е предвидено да има и представител на Дирекцията на статистиката, какъвто по първоначалния проектъ не се предвиждаше. Г. г. народни представители! И безъ туй има извънредно много представители въ този съветъ, който ще се състои отъ 48, близо 50 души. Ако общиятъ съветъ има нужда отъ нѣкои статистически сведения, нали въ него има представители и на търговско-индустриалните камари, и на Министерството на земледелието, и на Министерството на търговията; тѣ ще ги изискатъ и съветътъ ще ги има. Защо да се обременява този институтъ съ още членове?

Ето защо азъ предлагамъ вмъкнатитъ въ общия съветъ отъ комисията представители на парламентарните комисии по Министерството на търговията, промишлеността и труда и по Министерството на земледелието и държавните имоти и на Дирекцията на статистиката да се махнатъ и да си остане така, както бѣ по първоначалния текстъ на законопроекта. Или най-малко да ни се каже коя нужда е наложила да бждатъ вмъкнати въ състава на този съветъ и въпроснитъ представители.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ С. Мошановъ (д. сг): Г. г. народни представители! Парадоксално е, че отъ сръдата на Парламента се въстава противъ представителството на хора, излъзали отъ Парламента, въ единъ институтъ отъ такава важностъ, какъвто е експортния институтъ. Както виждате, въ общия съветъ се предвижда участието на представителитъ на парламентарните комисии по Министерствата на търговията, промишлеността и труда и на земледелието и държавните имоти. Ами че това сѣ най-оторизиранитъ лица, които могат да следятъ въ всѣко време, когато тѣ пожелаатъ, всички въпроси, които ще разисква общиятъ съветъ при експортния институтъ. Ако въ този общъ съветъ евентуално излъзатъ идеи за насърчение на износа, и това ще трѣбва да се уреди съ законъ, много е редовно

председателитъ на тѣзи две комисии да бждатъ въ течение на въпроситъ, за да могатъ и въ парламентарнитъ комисии, и въ пленума на Парламента, кждето ще минава законопроектътъ, да дадатъ всички освѣтления. Така че само полза ще има отъ този контактъ и тѣзи очи на Парламента въ този експортенъ институтъ, и никаква вреда.

По отношение представителя на Дирекцията на статистиката. Наложил се да се вмъкне въ състава на общия съветъ и представител на Дирекцията на статистиката, защото едва ли има другъ нѣкой институтъ, повече отъ експортния, нужда въ своята работа да се базира върху статистически данни. Въместо тѣзи статистически данни да се предаватъ отъ втори на трети лица, много по-добре е тѣ да се даватъ непосредствено отъ представители на този важенъ институтъ — Дирекцията на статистиката.

Азъ ще моля членътъ да се гласува така, както го прочетохъ.

Г. Пенчевъ (с. д): Г. председателю! Искамъ думата.

Н. Търкалановъ (д. сг): Гласува се.

Председателствуващъ А. Христовъ: По чл. 7 ли искате думата?

Г. Пенчевъ (с. д): Да.

Председателствуващъ А. Христовъ: Имате думата.

Г. Пенчевъ (с. д): (Къмъ Н. Търкалановъ) Защо правите така? Когато говорѣше вашиятъ министъръ, азъ слушахъ, а Вие си говорѣхте

Н. Търкалановъ (д. сг): Азъ казахъ само, че се гласува членътъ.

Г. Пенчевъ (с. д): Азъ вземамъ думата не за да разваля работата, но да изправа една непълнота, която констатирахъ.

Въ чл. 7 се опредѣля съставътъ на общия съветъ. Въ него сѣ застъпени всички съсловия и то поотдѣлно така: имате чиновници на самия институтъ, директорътъ, поддиректорътъ, секретарътъ, имате представители отъ Министерството на земледелието, отъ Министерството на търговията, промишлеността и труда, отъ Министерството на железниците — сѣщо чиновници; имате представители поотдѣлно отъ банкитъ: Земледелска, Кооперативна и Народна, даже и на частните банки; имате представител на Дирекцията на статистиката; имате професори отъ Университета; имате представител на Земледелското дружество, на Икономическото дружество, отъ всички търговски камари, отъ всички земледелски камари. Това добре. Но азъ намирамъ тукъ една непълнота, защото не сте уредили добре представителството на кооперациитъ въ този съветъ.

Г. Т. Поповъ (нез): Трима представители иматъ кооперациитъ.

Г. Пенчевъ (с. д): Ще Ви кажа.

Г. г. народни представители! Ние сме една страна съ дребно стопанство. По единъ пѣтъ вървѣше досега нашата търговия. По кой пѣтъ ще върви утре — не зная. Но мене ми се струва, че въ бждеще нашата износна търговия ще става повече чрезъ кооперациитъ. Да мисля така, дава ми право това, което виждамъ въ Дания, въ севернитъ страни, кждето иматъ сѣщо дребни стопани кооперирани. Така смѣтамъ, че ще се развие търговията и у насъ и затова смѣтамъ, че въ този институтъ кооперациитъ трѣбва да бждатъ застъпени повече.

Кои отъ нашитъ кооперации търгуватъ навънъ? Азъ не мога да кажа само еди кои си. Днесъ популярнитъ банки закупуватъ зърнени храни за Дирекцията за закупуване и износъ на зърнени храни, кредитнитъ кооперации сѣщо, кооперативната централа „Напредъ“ сѣщо. Виждате, че и тѣзи кооперации, вънъ отъ производителнитъ, сѣщо така изнасятъ. А въ чужбина кои търгуватъ? Търгуватъ производителнитъ кооперации, търгуватъ и потребителнитъ, които предлагатъ редъ стоки на своята страна, а сѣщо търсятъ и пазаръ, за да изнасятъ зърнени храни.

За да могатъ да бждатъ по-добре представени кооперациитъ въ този общъ съветъ, азъ бихъ молилъ да се каже: и по единъ представител на разнитъ съюзи, централи на кооперациитъ. Но ще кажете: „Това е много“. Наистина, 7 души ще бжде много и затова и азъ ги намалявамъ, но да бжде по-опредѣлено. Казано е сега трима души представители на българските кооперации, безъ да е

опредѐлено кои. Азъ искамъ да бѣде точно опредѐлено — че въ общия съветъ ще бѣдатъ представени съ по единъ представителъ всички видове кооперации.

Прочее, азъ предлагамъ чл. 7, точка 11 да се измѣни така: „По единъ представителъ: на популярнитѣ банки, на земеделскитѣ кредитни, на поотрѣбителнитѣ и на производителнитѣ кооперации“. Моля Ви, г. министре, и васъ, г. г. народни представители, да се съгласите съ това мое предложение.

Министъръ Д. Мишайковъ: Приемамъ го.

Докладчикъ С. Мошановъ (д. сг): То е въ духа на разискванията въ комисията.

Председателстващъ А. Христовъ: Ще се гласува. Г. Поповъ! Настоявате ли на Вашето предложение?

Г. Т. Поповъ (нез): Да.

Председателстващъ А. Христовъ: Които приематъ предложението на г. Поповъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието не приема.

Които приематъ чл. 7, съ току-що приетата поправка, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Които приематъ чл. 8, съ току-що приетата поправка, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Мошановъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 8. Представителитѣ на държавнитѣ учреждения се назначаватъ отъ респективнитѣ министри или шефове на учреждениято.

Главнитѣ секретари на министерствата, гл. директоръ на желѣзницитѣ и управителитѣ на Б. н. банка, Б. з. банка и Б. ц. к. банка могатъ да се явяватъ като представители на респективнитѣ учреждения, въ който случай назначенитѣ постоянни представители иматъ само съвѣщателенъ гласъ.

Представителитѣ на търговско-индустриалнитѣ камари, на земеделскитѣ камари, на стоковитѣ борси, на частнитѣ банки, на Българското икономическо дружество, на Българското земеделско дружество, на Университета и на върховния съветъ на труда се посочватъ отъ респективнитѣ учреждения и организации, тия на секционнитѣ комитети — отъ самитѣ комитети, а тия на кооперациитѣ — отъ върховния кооперативенъ съветъ. Представителитѣ се посочватъ за единъ срокъ отъ две години. Тѣ могатъ да бѣдатъ преизбирани“.

Председателстващъ А. Христовъ: Които приематъ чл. 8, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Мошановъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 9. Общиятъ съветъ върши следното:

- 1) изготвя програма за дейността на института;
- 2) одобрява бюджетопоекта на института;
- 3) одобрява годишния отчетъ за дейността на института;
- 4) одобрява смѣтката за бюджетното приключване;
- 5) обсъжда и дава мнение по всички общи въпроси, които засѣгатъ износа, особено по изготвяне на митнишки и ж. п. тарифи, сключване на търговски договори, участие въ международни панаири и изложби и др. подобни;
- 6) изготвя проекти за закони и наредби за поощрение и развитие на износа;
- 7) одобрява правилницитѣ, изготвяни отъ секциитѣ, относно контрола при износа, типизирането и въвеждането на експортна марка;
- 8) дава мнение по откриването на консулства и търговски представителства;
- 9) опредѣля кои видове артикули могатъ да носятъ експортна марка;
- 10) занимава се съ всички въпроси, съ които бѣде сезиранъ отъ секционнитѣ комитети“.

Председателстващъ А. Христовъ: Които приематъ чл. 9, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Мошановъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 10. Общиятъ съветъ се събира най-малко два пѣти презъ годината на редовни сесии и на извънредни такива винаги, когато министърътъ на търговията, промишлеността и труда, по свой починъ или по докладъ на директора, нареди за това“.

Председателстващъ А. Христовъ: Които приематъ чл. 10, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Мошановъ (д. сг): (Чете)

„Глава III.

Секции и секционни комитети.

Чл. 11. При експортния институтъ има секции съответно на главнитѣ артикули или групи артикули на българския износъ.

Броятъ и съставътъ на секциитѣ се опредѣля отъ Министерския съветъ, възъ основа на мнението на общия съветъ.“

Председателстващъ А. Христовъ: Които приематъ чл. 11, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Мошановъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 12. Секциитѣ се ръководятъ отъ секционни комитети, които се състоятъ отъ директора или поддиректора, като председател, и отъ трима члена, избрани отъ министъра на търговията, промишлеността и труда, въ споразумение съ министъра на земеделството и държавнитѣ имоти, измежду посоченитѣ отъ съответнитѣ браншови сдружения и одобрени отъ търговско-индустриалнитѣ камари 6 лица.

Назначението на представители отъ браншове, които не сѣ организирани въ съответенъ съюзъ или сдружение, става измежду представенитѣ отъ търговско-индустриалнитѣ камари 6 лица.

Представителитѣ на браншоветѣ се избиратъ за единъ срокъ отъ две години. Тѣ могатъ да бѣдатъ преизбирани.

Въ случай на нужда въ секционнитѣ съвети взематъ участие и членоветѣ на общия съветъ, както и други лица, но само съ съвѣщателенъ гласъ“.

Председателстващъ А. Христовъ: Които приематъ чл. 12, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Мошановъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 13. Секционнитѣ комитети иматъ за задача:

- 1) да изучаватъ възможноститѣ за износъ на съответнитѣ произведения, като установятъ точно какви видове и качества и при какви условия трѣбва да бѣдатъ изнесени, за да могатъ да се пласиратъ износно на чуждитѣ пазари;
- 2) да изготвятъ правилници и наредби за качеството, типизирането, опаковката и начина на изпращането на предназначенитѣ за износъ произведения;
- 3) да съдействуватъ за създаването на експортни организации;
- 4) да опредѣлятъ условията и да даватъ разрешения за ползуване отъ българската експортна марка и да уреждатъ контрола за правилното ѝ използване;
- 5) да препорѣчватъ мѣрките за подобрене и развитие на производството съ огледъ къмъ изискванията на чуждитѣ пазари;
- 6) да проучватъ всички въпроси и да извършватъ всички функции, влизащи въ задачитѣ на института, доколкото се отнасятъ до произведенията отъ бранша“.

Председателстващъ А. Христовъ: Които приематъ чл. 13, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Мошановъ (д. сг): (Чете)

„Глава IV.

Директоратъ и канцелария.

Чл. 14. Институтътъ се ръководи и представлява отъ директоръ, назначенъ съ указъ, по представление на министъра на търговията, промишлеността и труда, въ съгласие съ министъра на земеделството и държавнитѣ имоти и следъ одобрение на Министерския съветъ.

Уволнението на директора става по сѣщия редъ“.

Председателстващъ А. Христовъ: Които приематъ чл. 14, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Мошановъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 15. Директорътъ на института се подпомага отъ поддиректоръ и главенъ секретаръ, които се назначаватъ съ указъ по предложение на министъра на търговията, промишлеността и труда, въ съгласие съ министъра на земеделството и държавнитѣ имоти.

Уволнението имъ става по сѣщия редъ“.

Председателстващъ А. Христовъ: Които приематъ чл. 15, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Мошановъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 16. Институтътъ има канцелария съ нужния брой чиновници, които се намиратъ подъ непосредствения надзоръ на директора и главния секретаръ.

Броятъ и заплатитъ на чиновницитъ при института се определятъ въ бюджета на сѣщия.

Назначението и уволнението имъ става отъ министра на търговията, промишлеността и труда по предложение на директора на института. Министърътъ на търговията, промишлеността и труда може да делегира на директора правото да назначава и уволнява нѣкои отъ чиновницитъ.“

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ чл. 16, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Мошановъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 17. Директорътъ депозира ежегодно въ Народното събрание отчетъ за дейността на института“.

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ чл. 17, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Мошановъ (д. сг): (Чете)

„Глава V.

Търговски представители въ чужбина.

Чл. 18. За проучване на чуждитъ пазари и за пропагандиране въ чужбина на българското производство институтътъ си служи съ специални търговски представители въ чужбина, които се назначаватъ отъ министра на търговията, промишлеността и труда, издържатъ се отъ института и се числятъ къмъ българскитъ легации или консулства.

Независимо отъ това институтътъ може да има кореспонденти отъ чуждитъ страни.“

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ чл. 18, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Мошановъ (д. сг): (Чете)

„Глава VI.

Експортна марка.

Чл. 19. За установяване произхода и качествеността на българскитъ произведения за износъ се учредява една специална марка, наречена „Национална експортна марка“, която се счита за регистрирана и се ползува отъ защитата, предвидена въ закона за търговско-индустриалнитъ марки. Регистрирането на сѣщата марка въ чужбина се възлага на експортния институтъ.“

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ чл. 19, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Мошановъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 20. Общиятъ съветъ опредѣля кои видове артикули ще могатъ да носятъ експортна марка, а съответниятъ секционенъ комитетъ решава кои износители ще могатъ да използватъ марката. Необходими условия за получаване на това право сѣ, износителитъ:

а) да иматъ зарегистрирана въ страната търговска фирма и

б) да деклариратъ, че ще съблюдаютъ най-строгостановенитъ отъ експортния институтъ норми за качество, типизиране, опаковка и пр. на изнасянитъ стоки.

За това право заинтересованитъ заплащатъ една годишна такса отъ 200 до 5.000 л., въ зависимост отъ важността на артикула и фирмата.“

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Георги Поповъ.

(Председателското мѣсто заема подпредседателътъ В. Димчевъ)

Г. Т. Поповъ (нез): Г. г. народни представители! Когато говорихъ по законопроекта по принципъ, казахъ, че таксата, която се предвижда за експортната марка отъ 200 до 5.000 л., е голѣма. Тогава казахъ сѣщото, че експортната марка ще играе голѣма роля въ бъдеще за нашата експортна търговия. Преди всичко ще се подбератъ сорто-

ветъ, качествата, ще стане типизиране на артикулитъ, които изнасяме и, като така, самата държава въ лицето на института ще има полза да популяризира тая марка и да я направи все повече и повече достѣпна за нашитъ артикули, които се изнасятъ въ чужбина. Ето защо и таксата трѣбва да бѣде по възможностъ по-ниска. И затова азъ предложихъ таксата за експортната марка вмѣсто отъ 200 до 5.000 л. да бѣде отъ 200 до 2.000 л.

Министъръ Д. Мишайковъ: Приемамъ, съгласенъ съмъ.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Които приематъ предложението на г. Поповъ, съ което е съгласенъ и г. министърътъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Които приематъ чл. 20, съ приетото измѣнение, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Мошановъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 21. Експортниятъ институтъ организира контрола за правилното използване на националната експортна марка въ страната и вънъ отъ нея. Натоваренитъ съ тоя контролъръ органи иматъ право да провѣрватъ опаковката и качеството на предназначениятъ за износъ или изнесени стоки, кждето и да се намиратъ тѣ.“

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Георги Поповъ.

Г. Т. Поповъ (нез): Г. г. народни представители! Когато говорихъ по-рано, азъ споменахъ, че контролата е необходима, че тя трѣбва да се върши, но не така, както е предвидено въ законопроекта: на всѣко мѣсто и навсѣкжде, даже и когато стоката е на пѣтъ, контролъритъ да иматъ право да разпечатватъ вагонитъ и да преглеждатъ. Азъ предложихъ контролата да става на мѣстото на произхождението на стоката или най-много на мѣстото на предназначението. По такъвъ начинъ нѣма да се обременяватъ стокитъ съ такси, съ денгуби, товарно право и пр. Има стоки, които се контракуватъ, които сѣмъ срочни, които трѣбва да пристигнатъ на пазара въ известенъ срокъ и ако се даде право на контролъритъ да спиратъ стоката кждето и да е, за да я контролиратъ, вагонитъ ще се бавятъ и стоката ще се обременява съ такси.

Ето защо азъ предлагамъ чл. 21 да се измѣни въ следния смисълъ: контролата ще се извършва отъ респективнитъ органи на мѣстото на произхождението на стоката или на мѣстото на предназначението. Целтъ пакъ се потрѣбва да пристигнатъ на пазара въ известенъ срокъ, и ако е добра ще се пусне.

С. Дръновски (з): Да, така става въ Прага.

Г. Т. Поповъ (нез): Така става почти навсѣкжде. Ние имаме консули и търговски аташета. Контролата ще се върши и отъ тѣхъ.

Азъ ви моля да приемете това, което предлагамъ, защото иначе ще се влоши извънредно много положението на експортъритъ и, вмѣсто да подобримъ, да не би да направимъ спѣнка, която ще оцети експортъритъ и ще бѣде прѣчка за нашата търговия.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата г. министърътъ на търговията, промишлеността и труда.

Министъръ Д. Мишайковъ: Съжалявамъ, че не мога да се съглася съ предложението на г. Поповъ по две съображения. Първо, не виждамъ рационалността на това, да поставимъ въ закона каквото и да е конкретно нареждане по отношение контролата. Законопроектътъ не предвижда конкретно уреждане на този въпросъ. Конкретното уреждане ще стане отпосле, когато ще почне да действува експортниятъ институтъ. Ако ще има нужда да се измѣнява законътъ съ огледъ на организиране експортната марка и контролата, то ще стане допълнително. Обаче отсега да вмѣкваме каквото и да е конкретно нареждане по този въпросъ ми се вижда едно свързване рѣшетъ на ония, които ще има да действуватъ.

Второ съображение, поради което не мога да се съглася съ предложението на г. Попова, е, че никаква опасностъ нѣма, защото самитъ експортѣри сѣмъ, които чрезъ секционитъ комитети ще нареждатъ тоя въпросъ.

Г. Т. Поповъ (нез): Отъ тази декларация на г. министра доволенъ съмъ.

Председателстващ В. Димчевъ: Които приемат чл. 21, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Мошановъ (д.сг): (Чете)

„Чл. 22. Тия, които си служатъ съ националната експортна марка, безъ да сж получили разрешение за това, или я поставятъ върху стоки, неотговарящи на установенитъ отъ института норми, се наказватъ съ глоба отъ 5.000 до 100.000 л. и съ затворъ отъ три месеци до една година или само съ едно отъ тия наказания.

Тия, които противодействуватъ на натоваренитъ съ контрола органи, се наказватъ по чл. 145 отъ наказателния законъ.“

Председателстващ В. Димчевъ: Които приемат чл. 22, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Мошановъ (д.сг): (Чете)

„Чл. 23. Нарушенията се констатираатъ съ актъ, който се съставя отъ натоваренитъ съ контрола на експортнитъ марки органи и има пълна доказателствена сила до установяването на противното.

Актоветъ се изпращатъ въ експортния институтъ, който ги препраща на прокурорския надзоръ при надлежния окръженъ сждъ, като ги придружава съ едно изложение за значението на случая.“

Председателстващ В. Димчевъ: Които приемат чл. 23, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Мошановъ (д.сг): (Чете)

„Чл. 24. Експортниятъ институтъ може, преди още да се е произнесълъ сждътъ, да отнеме на лицата, на които е билъ съставенъ актъ, правото да използватъ марката за по-нататъшни пратки до произнасянето на сжда. Ако нарушението се установи предъ сжда, експортниятъ институтъ може да лиши нарушителитъ отъ ползуване съ марката за винаги или за опредѣленъ срокъ.

Съставянето на актъ за незакономѣрно ползуване отъ експортната марка влѣче следъ себе си незабавното заличаване на марката отъ съответната пратка.“

Председателстващ В. Димчевъ: Които приемат чл. 24, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Мошановъ (д.сг): (Чете)

„Глава VII.

Приходи, разходи и бюджетъ.

Чл. 25. Приходите си експортниятъ институтъ черпи отъ:

- 1) сумитъ, отпущани ежегодно отъ фонда за стопанско повдигане на страната;
- 2) сумитъ, получавани отъ таксата за право на ползуване отъ експортни марки и
- 3) помощи и субсидии отъ търговско-индустриалнитъ камари, стоковитъ борси и други учреждения, сдружения и лица.“

Председателстващ В. Димчевъ: Които приемат чл. 25, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Мошановъ (д.сг): (Чете)

„Чл. 26. Разходите на института се опредѣлятъ ежегодно въ бюджета, който се изготвя отъ директора на института, одобрява се отъ общия съветъ най-късно презъ м. февруарий и се утвърждава отъ Министерския съветъ по докладъ на министра на търговията, промишлеността и труда, въ съгласие съ министра на земледѣлието и държавнитъ имоти.“

Председателстващ В. Димчевъ: Които приемат чл. 26, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Мошановъ (д.сг): (Чете)

„Чл. 27. Финансовата година на института съвпада съ тази на държавата.“

Председателстващ В. Димчевъ: Които приемат чл. 27, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Мошановъ (д.сг): (Чете)

„Чл. 28. Оправдаването на разходите на института става съгласно съ закона за бюджета, отчетността и предприятията.“

Председателстващ В. Димчевъ: Които приемат чл. 28, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Мошановъ (д.сг): (Чете)

„Чл. 29. За дейността на експортния институтъ се изработва специаленъ правилникъ, одобренъ отъ Министерския съветъ и утвърденъ съ указъ по предложение на министра на търговията, промишлеността и труда.“

Председателстващ В. Димчевъ: Които приемат чл. 29, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристъпваме къмъ следната точка отъ дневния редъ — **второ четене законопроекта за физическо възпитание на българската младежъ.**

Моля г. докладчика да докладва.

Докладчикъ Н. Търкалановъ (д.сг): (Чете)

„ЗАКОНЪ“)

за физическо възпитание на българската младежъ“

Председателстващ В. Димчевъ: Които приемат заглавието на законопроекта, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Н. Търкалановъ (д.сг): (Чете)

„Глава I.

Общи положения.

Чл. 1. Целта на физическото възпитание е да развие и укрепи тѣлеснитъ и морални сили и да насади здрави навици въ българската младежъ.“

Председателстващ В. Димчевъ: Които приемат чл. 1, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Н. Търкалановъ (д.сг): (Чете)

„Чл. 2. За постигане на тия цели то си служи съ методични тѣлесни упражнения, народни игри, спортъ, беседи и поучения, съ уреждане трапезарии, лѣтовища, излети и др.“

Председателстващ В. Димчевъ: Които приемат чл. 2, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Н. Търкалановъ (д.сг): (Чете)

„Чл. 3. Физическото възпитание е задължително за всички български младежи и девизи до 21-годишна възраст включително. То се води по задължителна програма, изработена отъ Министерството на народното просвѣщение.

Забележка: Освобождаватъ се отъ задължително физическо възпитание болнитъ, неджгавитъ и омжженитъ жени“.

Председателстващ В. Димчевъ: Които приемат чл. 3, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Н. Търкалановъ (д.сг): (Чете)

„Чл. 4. То се дава:

- а) въ всички учебни заведения: народни и частни, общообразователни и специални, низши, срѣдни и висши;
- б) въ извънучилищнитъ организации, които работятъ въ областта на физическото възпитание. Тѣ сж длъжни да иматъ утвърдени устави отъ Министерството на народното просвѣщение и да приематъ и прилагатъ общодържавната програма за физическо възпитание.

Забележка: Утвърдяване на уставитъ трѣбва да стане най-късно 6 месеца отъ публикуване на настоящия законъ.“

*) За текста на законопроекта, приетъ на първо четене, вж. прил. Т. I, № 44.

Председателстващ В. Димчевъ: Които приемат чл. 4, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Н. Търкалановъ (д. сг): (Чете)

„Глава II.

Физическо възпитание въ учебните заведения.

Чл. 5. Въ всички срѣдни (пълни и непълни, частни и държавни) учебни заведения въ царството се опредѣлятъ:

- а) два пѣти седмично по единъ часъ за системно обучение по физическо възпитание;
- б) въ останалитѣ 4 дни по 25 до 30 м. за общи групови свободни упражнения и игри на открито и
- в) по единъ день на месеца презъ зимния сезонъ и по два дни на месеца презъ останалитѣ сезони за излети.

Студенти отъ Университета и висшитѣ учебни заведения задължително членуватъ къмъ студентскитѣ спортни организации съ два пѣти седмично по единъ часъ за редовно обучение по физическо възпитание.

Председателстващ В. Димчевъ: Които приемат чл. 5, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Н. Търкалановъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 6. Физическото възпитание се възлага на учители и учителки, които иматъ специална подготовка, добита въ институти въ страната или въ чужбина. Тѣ ставатъ редовни, като издържатъ държавенъ изпитъ, следъ едногодишенъ стажъ.

Заваренитѣ отъ настоящия законъ редовни учители и учителки по физическо възпитание запазватъ правата си, следъ като минатъ единъ задължителенъ курсъ, уреденъ отъ Министерството на народното просвѣщение.“

Председателстващ В. Димчевъ: Които приемат чл. 6, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Н. Търкалановъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 7. Учителитѣ по физическо възпитание въ всички срѣдни училища (пълни и непълни), държавни или частни, общообразователни или специални, по всички ведомства въ царството се назначаватъ отъ съответния министъръ, по представление на службата за физическо възпитание при Министерството на народното просвѣщение.“

Председателстващ В. Димчевъ: Които приемат чл. 7, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Н. Търкалановъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 8. Въ основнитѣ училища за физическо възпитание се опредѣля:

- I. Въ първоначалнитѣ училища:
 - а) по половинъ часъ всѣки день за игри и
 - б) по 4 часа седмично за екскурзии въ природата, работилницитѣ, фабрицитѣ и пр., съгласно чл. 34 отъ закона за народното просвѣщение.
- II. Въ прогимназиитѣ:
 - а) единъ пѣтъ седмично за специални системни обучения по физическо възпитание;
 - б) въ останалитѣ 5 дни по половинъ часъ за общи групови упражнения на открито и игри и
 - в) по 4 часа седмично за екскурзии въ природата, работилницитѣ, фабрицитѣ и пр., съгласно забележката къмъ чл. 43 отъ закона за народното просвѣщение.“

Председателстващ В. Димчевъ: Които приемат чл. 8, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Н. Търкалановъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 9. Въ прогимназии съ 6 и повече паралелки физическото възпитание се възлага на учители и учителки, които иматъ специална подготовка.“

Председателстващ В. Димчевъ: Които приемат чл. 9, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Н. Търкалановъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 10. Учителитѣ по физическо възпитание сѣ длъжни да работятъ и извън училището въ организациитѣ за

физическо възпитание, като имъ се зачита срещу това отъ 2 до 4 часа седмично, като редовни часове.“

Председателстващ В. Димчевъ: Които приемат чл. 10, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Н. Търкалановъ (д. сг): (Чете)

„Глава III.

Физическо възпитание извън училище.

Чл. 11. Физическото възпитание на извънучилищната младежъ отъ двата пола се дава въ мѣстнитѣ организации за физическо възпитание.“

Председателстващ В. Димчевъ: Които приемат чл. 11, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Н. Търкалановъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 12. Всѣко учреждение и предприятие, частно или обществено, е длъжно да се погрижи за физическото възпитание на персонала си.

Забележка. Управленията на фабрики и работилници, дето сѣ настанени на работа 100 и повече работници или работнички, сѣ длъжни да уредятъ игрища и салони за физическо възпитание. Фабрики и работилници сѣ помалъкъ брой работници се групиратъ за устройване на общи игрища и салони за сѣщата целъ. Всички фабрики и работилници, докато построятъ потребнитѣ салони и игрища, сѣ длъжни да пратятъ работницитѣ си на упражнения въ игрищата и салонитѣ на мѣстнитѣ организации, като имъ плащатъ на всѣки работникъ такса 60 лева годишно.

Ония отъ тѣхъ, които не изпращатъ работницитѣ си, докато построятъ свои игрища и салони, въ мѣстнитѣ организации, плащатъ глоба 100 лева на всѣки работникъ и работничка.

Подробности по приложното изпълнение на горната забележка ще легнатъ въ правилника за приложение на закона.“

Председателстващ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Илия Януловъ.

И. Януловъ (с. д): Г. г. народни представители! ще направя нѣколко бележки както по чл. 12, така и по следващия чл. 13, който по-късно ще се докладва, за да не вземамъ втори пѣтъ думата.

Въ забележката на чл. 12 се казва, че управленията на всички фабрики и работилници, въ които сѣ настанени на работа 100 и повече работници и работнички, сѣ длъжни да уредятъ специални игрища и салони за физическо възпитание. Понеже законопроектътъ навсѣкжде говори за младежъта до 21-годишна възраст, азъ смѣтамъ, че и въ тая забележка ще трѣбва непременно да се спомене: „100 и повече работници и работнички до 21-годишна възраст“. Въ тоя смисълъ ще трѣбва да се разбира постановлението на тая забележка. Това го искамъ повече защото въ втората алинея на сѣщата забележка се предвижда, за неспазването на това постановление, глоба по 100 л. за всѣки работникъ и работничка. Ще трѣбва да бъдемъ наясно по този въпросъ и азъ моля въ тоя смисълъ да се даде тълкуване отъ г. министъра.

Друго нѣщо. Г. г. народни представители! Азъ смѣтамъ, че таксата, предвидена въ забележката, отъ 60 л. годишно за всѣки работникъ, е много голѣма.

Министъръ А. Ц. Цанковъ: То прави 5 л. на месецъ за единъ работникъ, колкото се плаща сега въ всички дружества. Това е най-малката такса.

И. Януловъ (с. д): Вие казвате, че е много малка, а азъ намирамъ, че е голѣма, защото, г-да, допустнете, че една фабрика има 1.000 души работници; за всѣки работникъ фабрикантътъ трѣбва да плати по 60 л. годишно, а това правятъ 60.000 л. То се разбира, че не се явявамъ въ защита на фабрикантитѣ; азъ защитавамъ стопанството. Не забравяйте, че фабрикантитѣ иматъ задължения и по закона за социалнитѣ застраховки, и по други закони и всичко това се натрупва на самото стопанство. Смѣтамъ, че тая такса — която, чини ми се, не трѣбва да съществува въ тази форма — е много голѣма и моля да не остане въ тоя размѣръ, въ който е предвидена. Конкретно азъ предлагамъ да се намали на 10 л. на работникъ или работничка.

Министър А. Ц. Цанков: На година!

Докладчик Н. Търкаланов (д.сг): Това значи 80 ст. на месец! Много малко.

И. Янулов (с.д): Казах, че вземам думата, за да направя една бележка и по следващия чл. 13. Задължен съм от страна на някои сдружавания, гимнастически и спортни, на работници да ви спра вниманието, г-да, на следния въпрос.

Въ този член се казва, че всички сдружавания за физическо възпитание са длъжни да влизат въ съответните федерации или съюзи. Както знаете, има самостоятелни, свободни сдружавания на работници и ние не можем да ги задължим да влизат непременно въ федерацията на юнаците, напр., или въ някои друга спортна организация, макар целите им да са напълно въ хармония съ желанието на законопроекта. Съ този законопроект не бива въ никакъв случай да попречим на свободните сдружавания на работниците за гимнастика, за спорт. Затуй аз съмвам, че цялата втора алинея на чл. 13 трябва да се махне. Достатъчна е първата му алинея, въ която се казва, че всички сдружавания за физическо възпитание са длъжни да прилагат разпорежданията и програмата на Министерството на просвѣтата. Съмам, че това стига; да ги задължавате по-нататък непременно да влизат въ федерация или съюз, това е не нужно.

От друга страна, вие не сте предвидили никакви санкции. Значи вие сами сте въ противоречие съ себе си. Затуй или ще трябва тая алинея да се махне, или да се заяви от страна на г. министъра, че свободните сдружавания за физическо възпитание на работниците и на други се допускат, само че се задължават да прилагат закона и програмата на министерството. Инакъ, г-да, страхувам се, че вие ще влезете въ конфликт съ сдружаванията на работниците, а влизането въ конфликт съ тях е не нужно въ тоя момент, то е въ противоречие съ задачата на самия законопроект за физическото възпитание. Ето защо добре е да се каже, че свободните сдружавания на работниците, съгласно конституцията, се допускат, само че те трябва да прилагат — по този въпрос длъжни сме да направим една концесия — програмата на министерството въ това отношение.

Трета една бележка. Въ забележката на чл. 12 се говори, че въ свободното си време всички работници са длъжни да бъдат събирани на упражнения и игри въ салони и игрища, специално уредени от фабриките и работилниците, или, докогато последните направят такива, да ги пращат въ салоните и игрищата на местните дружества и там да се занимават съ физически упражнения. Аз си представлявам какво ще бъде положението въ Сливен и Габрово. Въ Габрово има 6.000 работници, които ще задължат да отидат въ салоните и игрищата на гимнастическото дружество, напр., и там да се занимават съ гимнастически упражнения. Това е мъчно осъществимо.

Освен това спирам вниманието ви и върху следното. Работникът обикновено е уморен от работа, храната му е съвършено слаба. И ако аз не се противопоставям на този законопроект от социална гледна точка, то е защото вярвам, че г. министърът, когато задължава работниците въ свободното си време да се занимават съ спорт, след като са се занимавали съ работа, съ наеман труд, той ще внесе и други законопроекти за попълване празнината от наемания труд до спорта — за заплатите, за жилищните помещения, за храната и т. н. Аз ще се възползувам от тая стъпка на г. министъра да изявя надеждата, че той няма да закъснее — дай, Боже, въ първата сесия на новата Камара — да внесе съответните законопроекти за трапезариите, за лѣтовниците и т. н., които се споменават въ настоящия законопроект.

Щом от социална гледна точка ние не се нахвърляме срещу този законопроект, а ще гледаме да го използваме въ защита на работническата класа, въ защита на народните слоеве, аз най-доброжелателно ви спирам вниманието на повдигнатия от мен въпрос, като казвам: не ограничавайте свободата. Доту, въ работническите клубове, на мен ми казаха: „Насе искат да ни обвърнат въ казарма“. Аз се надявам, че г. министърът ще ни даде достатъчно увѣрение, че той не желае да посегне на „Борец № 1“, на „Борец № 2“ и на всички свободни сдружавания на работниците за физическо възпитание.

Казах ви по-рано, и сега повтарям, че въ законопроекта няма предвидени никакви санкции. Най-голямата санкция е добрата воля и задължението на работниците

след работа да отидат въ салоните за гимнастика. И тук не се разбира непременно една гимнастика изнури-телна, но една специална гимнастика, която ще се различава от гимнастиката на учениците и учениците; една гимнастика синонимъ на почивка, една гимнастика, която ще даде възможност на работника, въ разнообразието на това занятие, да си почине, да му даде развлѣчение, да му даде и култура.

Прочее, аз моля г. министъра да даде своите обяснения, и ако те бъдат въ хармония съ моите искания, тогава, без съмнение, няма нужда да се измѣня текстът на законопроекта.

Председателстващ В. Димчев: Има думата народният представител г. Добри Даскалов.

Д. Даскалов (з. в): Г. г. народни представители! Аз поддържам искането на г. Янулов по отношение чл. 12. Вие знаете, че много от нашите ученици и студенти през свободното си време, от 12 до 2 ч. на обѣд и от 6 до 8 или до 10 ч. вечерта, отиват да работят, за да изкарват прехраната си. Също така и много от работниците, които получават малки надници — по 20—25 л. на ден, недостатъчни да задоволят нуждите на техните семейства — са принудени през свободното си време от 12 до 2 ч. на обѣд и вечер след 6 ч. да извършват някои и друга работа, за да могат да увеличат своите малки надници. Вие не можете, следователно, да отгледате възможност а на учениците, студентите или на работниците съ малки надници да работят през свободното си време, за да изкарат хлѣба си и да ги заставите да отидат да ритат топка или друго нещо.

Ето защо аз се присъединявам към искането на г. Янулов, да не се заставя работникът, ученикът или студентът през свободното си време да отива на физически занятия

Председателстващ В. Димчев: Има думата народният представител г. Георги Попов.

Г. Т. Попов (нез): Когато станеха разискванията по принципъ, аз се спрѣх на забележката към чл. 12 и още тогава изтъкнах, че така, както са поставени при нашите условия индустриалните предприятия, те не могат възможност да пристѣпят веднага към създаване на общи игрища и салони за физическо възпитание, и, като така, ще се прилага второто постановление на тая забележка, според което тези предприятия ще внасят такава, за да могат работниците им да членуват въ други организации, които ще им дадат физическо възпитание. Мене се вижда, обаче, че тази така е голяма. Както знаете, индустриалните предприятия участвуват съ вноски въ фонда за обществени осигуровки, като собствениците на тези предприятия внасят въ този фонд за всеки отдѣлен работник. Въ случая ние им налагаме още един данъчен товар, макар и малък.

Ето защо предлагам да се намали тази вноска не на 10 л. годишно, както иска г. Янулов, но на 36 л. годишно или да бъде по 3 л. месечно. Аз моля както г. министъра, така и г. докладчика да се съгласят съ това мое предложение. Целта на законопроекта е не да създаде ресурси на отдѣлните организации, а да повлияе, за да могат работниците да членуват, за да бъдат по-здрави, по-крепки, да се развиват физически.

Председателстващ В. Димчев: Има думата г. министърът на народното просвѣщение.

Министър А. Ц. Цанков: Г. г. народни представители! Ще направя няколко бележки въ отговоръ на това, което казаха преждеговорившите.

Що се отнася до чл. 12, който и възбуди тия спорове, трябва да дам следните обяснения. Законопроектът е задължителен за всички младежи от двата пола, които не са навършили 21-годишна възраст; следователно, ония, които са над тая възраст, не попадат под закона, изключват се.

И. Янулов (с.д): Въ такъв смисъл е и забележката.

Министър А. Ц. Цанков: Въ такъв смисъл е и забележката — че те не попадат. Струва ми се, че тоза задоволява г. Янулов.

И. Янулов (с.д): Да.

Министър А. Ц. Цанков: По отношение на въпроса за работническите организации, искам да успокоя г. Яну-

лова и да го убеди, че целта на законопроекта е съвсем друга. Тя не е да се посегне върху свободата на работническите организации, но е да се създаде общение между младежта, без разлика на класи и съсловия. Това е благородната цел на законопроекта. Работническите спортни и гимнастически организации — така, както и нашите деца във училището — ще образуват свои секции със свое управление; тѣ, обаче, ще се числят към единъ съюзъ, който ще си избере. Това е предоставено съвършено свободно тѣмъ, за да се ползватъ отъ известни блага, отъ които се ползватъ тѣзи съюзи.

Г. Пенчевъ (с. д): Може да създадатъ и свой съюзъ.

Министъръ А. Ц. Цанковъ: Може да създадатъ и свой съюзъ, и ние ще го легализираме на основание на закона, когато го създадатъ. Но когато вече съществува футболна федерация, ще създадете ли вие ваша работническа футболна федерация? Азъ мисля, че по-добре ще направите да отидете тамъ да членувате, по същия онѣзи съображения, които изтъкна тукъ г. Януловъ, въ защита интереса на фабрикантите, да се създаде по-голяма солидарностъ, по-силно чувство на общение между разнитѣ съсловия и класи на нашето общество. Това е, повтарямъ, нашата цел и азъ бихъ ви молилъ да не се безпокоите. Въ правилника, който ще се създаде за прилагането на закона, това ще се обясни и отношенията ще се уредятъ по-добре. Законопроектътъ нѣма за целъ да създава конфликти между тѣзи организации; напротивъ, той има за целъ, съ посредничеството на държавата, която, както знаете, слава Богу, стои надъ партиите, да обедини всички тѣзи организации и да създаде хармония и добри отношения между тѣхъ, защото, очевидно, тѣ сътрудничатъ на една обща целъ.

Относително хигиената. Вѣрно е, че работникътъ е изморенъ, но въ законопроекта се предвижда — и това е неговиятъ смисълъ — че физическите упражнения въобще нѣма да бждатъ шаблонни, а ще бждатъ различни. Ще се държи смѣтка не само за възрастта, но даже и за конструкцията на детето. А колко повече пѣкъ, като се има предъ видъ, че работникътъ, следъ като е работилъ 8—10 часа, не може да бжде подложенъ на такива физически упражнения, които, вмѣсто да отпочинатъ, ще изморятъ тѣлото му още повече. Това е целта на законопроекта. И затуй въ програмата, както и въ практиката, тѣзи въпроси ще бждатъ по-детайлно разчленени, разучени и организирани. Ние имаме това предъ видъ и въ единъ разговоръ, който водихме тукъ преди малко съ г. Януловъ, азъ самъ казахъ, че програмата за физическото възпитание на работниците ще държи смѣтка за тѣхното положение като трудещи се и нѣма да ги кара по време, когато тѣ сѣ най-изморени, да правятъ физически упражнения, за да се увеличи умората имъ. Това не е преди всичко целта на законопроекта. Азъ мисля, че и по този въпросъ сме наясно.

Относително вноските, които фабрикантите трѣбва да плащатъ за работниците, на които тѣ даватъ работа въ предприятията, които иматъ повече отъ 100 души работници, вие виждате каква норма е взета тукъ. Отъ друга страна, това разпоредение се отнася до работниците подъ 21-годишна възраст. Въ България предприятията съ 100 души работници сѣ рѣждатъ, а онѣзи съ 1.000 души работници, за които и става дума, мене ми се струва, сѣ самс нѣколко и ние можемъ да ги изброимъ на прѣсти. Ако за тѣхъ такава членска вноска би била обременителна, нашата задача не е да имъ стоваримъ нова данъчна тежестъ; напротивъ, нашата задача е, отъ една страна, да се събератъ материални срѣдства, за да се организиратъ игрища, клубове и пр., отъ друга страна пѣкъ да се заставятъ по такъвъ начинъ ония, които иматъ работници, както се грижатъ за тѣхното здраве, сѣщо така да се грижатъ и за тѣхното физическо развитие и при възможностъ, ако иматъ срѣдства, да построятъ игрища. Ако тѣ не могатъ или не биха желали да направятъ това, тази грижа поема държавата, респективно спортните организации, но тѣ трѣбва да бждатъ подпомогнати. И ние приехме като вноска за тая целъ 5 л. месечно — вноска, която се плаща доброволно отъ всѣки членъ въ всѣко гимнастическо или спортно дружество. Тази вноска ние взехме отъ спортните организации. Ако г. г. народните представители смѣтатъ, че тя би била обременителна, недейте мисли, че азъ ще се формализирамъ, дали да остане 60 л., или да бжде 36 л., както предлага г. Поповъ. Ще се съгласа да се приеме онова, което вие намѣрите за добре, но нека и г. Януловъ се съгласи, че 10 л. сѣ съвършено малко. А предприятията съ 1.000 души не сѣ Богъ знае колко. Тѣ ще иматъ смѣтка, защото ще разбератъ, че това е въ тѣ-

хенъ интересъ, да направятъ свои игрища, за да обслужватъ работниците си, вмѣсто да ги пускатъ въ общение съ други организации.

Тѣзи бележки имахъ да направя по повдигнатитѣ въпроси и, както казахъ, по въпроса за членската вноска, дали да бжде 60 л. или 36 л., не се формализирамъ.

По другитѣ въпроси дадохъ своитѣ обяснения и моля да се приеме чл. 12, както се докладва, като за членската вноска Събранието реши както намѣри за добре.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Ще се гласува.

Г. Януловъ! Настоявате ли на Вашето предложение — да бжде вноската 10 л.?

И. Януловъ (с. д): Съгласенъ съмъ да бжде 36 л.

Докладчикъ Н. Търкалановъ (д. сг): И азъ съмъ съгласенъ.

Министъръ А. Ц. Цанковъ: И азъ съмъ съгласенъ, ако Събранието реши.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Които приематъ чл. 12 съ измѣнението — членската вноска да бжде 36 л., вмѣсто 60 л. — съ което е съгласенъ и г. министърътъ, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Н. Търкалановъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 13. Всички организации, които се грижатъ за физическото възпитание на извънучилищната младежъ, сѣ длъжни, следъ като приложатъ общата програма за физическо възпитание на Министерството на народното просвѣщение, да работятъ по свои програми, одобрени отъ сѣщото и подъ негова контрола.

Всички еднородни дружества за физическо възпитание сѣ длъжни да принадлежатъ къмъ съответната организация, съюзъ или федерация“.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата г. Димитъръ Ивановъ.

Д. Ивановъ I (д. сг): Г. г. народни представители! По втората алинея на чл. 13 предлагамъ, за по-голяма ясностъ и за да не става раздробление въ организациите по физическото възпитание, да се приеме следващиятъ текстъ, който е почти сѣщия като сегашния, само че е по-ограничителенъ. Сегашниятъ текстъ гласи: (Чете) „Всички еднородни дружества за физическо възпитание сѣ длъжни да принадлежатъ къмъ съответната организация, съюзъ или федерация“. Азъ предлагамъ да се приеме: (Чете) „Всички еднородни дружества за физическо възпитание сѣ длъжни да членуватъ въ съответния върховенъ съюзъ, какъвто може да съществува само по единъ отъ всѣки родъ“.

И. Януловъ (с. д): Това именно не е хубаво. Съ туй се посѣга на свободата. Ние сме напълно съгласни съ тълкуването на г. министра.

Д. Ивановъ I (д. сг): Именно тълкуването на г. министра не се измѣнява съ това. Въ Германия навсѣкжде съществува по една организация, която обединява всичкитѣ. Вие може да съществувате като отдѣлна работническа организация, но сте длъжни да влѣзете въ върховната организация — Reichsausschuss въ Германия или върховенъ съюзъ у насъ, билъ той за гимнастика, или за туризъмъ и т. н.

И. Януловъ (с. д): Тамъ има свободни работнически организации.

Д. Ивановъ I (д. сг): Да, но всички тѣ влизатъ въ единъ съюзъ.

Министъръ А. Ц. Цанковъ: Азъ нѣмамъ нищо и противъ предложението на г. Ивановъ. Обаче за да нѣма спорове и да бждемъ единодушни, азъ бихъ настоялъ да се приеме втората алинея на чл. 13, а пѣкъ тия въпроси ще ги уредимъ въ правилникъ.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Настоявате ли на Вашето предложение, г. Ивановъ?

Д. Ивановъ I (д. сг): Азъ настоявамъ на моето предложение.

Министъръ А. Ц. Цанковъ: Ако настоявате, да се гласува.

Председателстващ В. Димчев: По чл. 13, алинея втора, се прави предложение от г. Иванов въ смисъл, да се изхвърли тая алинея, като се възприеме новъ текстъ: „Всички еднородни дружества за физическо възпитание сж длъжни да членуватъ въ съответния върховенъ съюзъ, какъвто може да съществува само по единъ отъ всѣки родъ“. Които приематъ това предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Малцинство, Събранието не приема.

Които приематъ чл. 13, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Н. Търкалановъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 14. Младежи надъ 15-годишна възраст, членували непрекъснато 5 години въ организации за физическо възпитание, добиватъ облекчение при отбиване на гражданскитѣ тегоби, следъ като издържатъ установенъ изпитъ“.

Председателстващ В. Димчев: Има думата народниятъ представителъ г. Недѣлчо Топаловъ.

Н. Топаловъ (д. сг): Азъ бихъ молилъ г. министра и г. г. народнитѣ представители да се съгласятъ, щото въ чл. 14, вмѣсто 15-годишна възраст, да се постави 12-годишна. Струва ми се, че до 12 години децата минаватъ единъ преходенъ периодъ и отъ 12 години нагоре вече, като почва юношеската възраст, могатъ наистина да бждатъ редовни членове на всички тия спортни организации и могатъ да бждатъ добре възпитани физически тамъ.

Министъръ А. Ц. Цанковъ: Много малки сж.

Н. Топаловъ (д. сг): Отъ 12 години нагоре детето се развива най-правилно физически и тогава именно ние трѣбва да обърнемъ най-сериозно внимание на неговото физическо възпитание, защото на 15 години детето е добило вече известни физически формации и, като така, мъчно ще се подава даже на една системна работа.

Ето защо, азъ бихъ помолилъ г. министра, а също и г. г. народнитѣ представители да приематъ, особено за учащата се младежъ, децата отъ 12 години нагоре да могатъ да членуватъ вече въ организациитѣ, за да бждатъ единъ день школувани физически граждани. Различнитѣ видове спортни организации иматъ различни начини на физическо възпитание. Наистина, тѣ ще се подведатъ подъ една приблизително обща програма, но въ всѣки случай детето отъ 12 години нагоре почва да се развива физически най-системно и по този начинъ отъ тогава къмъ него трѣбва да се обърща най-сериозно внимание. Заради това моля г. министра, моля и васъ, г. г. народни представители, да се съгласите, щото, вмѣсто 15 години, да туримъ 12 години, а вмѣсто 5 години, можемъ да туримъ 7, та до 19 години детето да mine установения изпитъ.

Втори единъ въпросъ, който не е разрешенъ въ проекта, е въпросътъ за изпитнитѣ комисии. Азъ мисля, че този въпросъ ще се разреши въ правилникъ, обаче добре е да се добави поне една малка забележка: „Изпитнитѣ комисии ще се уредятъ съ специаленъ правилникъ“. Не знаа дали това е удобно, но мене ми се струва, че е удобно, защото никжде не е установено какви сж тия изпитни комисии, които ще изпитватъ младежта.

Докладчикъ Н. Търкалановъ (д. сг): Въ последния членъ на законопроекта се казва, че за прилагането на закона ще се изработи правилникъ. Съ това се изчерпва всичко.

Н. Топаловъ (д. сг): Въ всѣки случай, този въпросъ ще трѣбва да се разреши въ правилникъ. И азъ го повдигамъ именно съ цель да може въ правилника да се разреши, . . .

Докладчикъ Н. Търкалановъ (д. сг): Безспорно.

Н. Топаловъ (д. сг): . . . за да можемъ да имаме наистина една система и при изпитнитѣ комисии.

Толкова имамъ да кажа и ви моля да се съгласите съ него.

Председателстващ В. Димчев: Има думата г. министърътъ на народното просвѣщение.

Министъръ А. Ц. Цанковъ: Г. г. народни представители! Азъ бихъ молилъ чл. 14 да остане така, както е предложенъ отъ министерството и както е приетъ отъ комисията, затуй защото децата до 12-годишна възраст сж въ училище задължително, следователно тия възражения, които прави г. Топаловъ, се иматъ подъ съображение въ тая смисълъ, че тъкмо въ тая възраст — ако е върно това, което той каза; азъ не знаа; азъ мисля, че до 21 година човѣкъ подлежи на физическо развитие — тъкмо въ

тази възраст, която той смѣта, че е най-удобна, за да укрепне детето, то е въ училище и тамъ подъ грижитѣ на учителя по физическо възпитание то добива това, което трѣбва да добие. 12-годишната възраст е много малка; тукъ се касае за известни привилегии, които биха се дали; какви ще бждатъ тѣ, още не сж ясни, то е въпросъ на бъдещето; ще видимъ какви резултати ще даде тоя законъ и, споредъ това, сигурно ще видимъ какви привилегии ще може да получи младежта при отбиване на известни граждански повинности.

Относително изпитнитѣ комисии, за които тукъ става дума, тѣ сжщо така не сж поменати предъ видъ на туй, което казвамъ, но има се предъ видъ, че този въпросъ ще бжде уреденъ въ правилника.

Н. Топаловъ (д. сг): Тѣкмо затова искахъ да го повдигна, за да се има предъ видъ.

Министъръ А. Ц. Цанковъ: Та азъ моля чл. 14 да се приеме така, както е предложенъ.

Председателстващ В. Димчев: Има думата народниятъ представителъ г. Георги Пенчевъ.

Г. Пенчевъ (с. д): Азъ моля да се направи само една малка поправка: вмѣсто 15-годишна възраст, да стане 14-годишна. Детето отива въ училище на 7 години, 4 години стои въ отдѣленията, ставатъ 11 години и 3 години въ класовѣтѣ, ставатъ 14 години. Ето защо, вмѣсто „надъ 15-годишна възраст“, трѣбва да се постави „надъ 14-годишна възраст“.

Докладчикъ Н. Търкалановъ (д. сг): Комисията, обсъждайки тоя въпросъ, прие 15-годишна възраст поради това, че точно на тая възраст децата сж въ прогимназията и се счита, че въ 5-годишния срокъ на срѣдното образование детето ще бжде подъ грижитѣ за специално физическо възпитание. Но тая възраст се изтъкна отъ ония, които работятъ въ просвѣтното дѣло.

Г. Пенчевъ (с. д): Азъ говоря за тѣзи деца, които на 14 години напускатъ прогимназията и ставатъ свободни граждани.

Докладчикъ Н. Търкалановъ (д. сг): Точно тогава отиватъ въ срѣднитѣ учебни заведения.

Г. Пенчевъ (с. д): Азъ правя предложение да се каже: „надъ 14 години“. Защото свършватъ надъ 14 години. Да се зачете и тая година.

Министъръ А. Ц. Цанковъ: Какво значение има една година? Азъ не мога да разбера това.

Докладчикъ Н. Търкалановъ (д. сг): Споредъ даннитѣ на министерството, това е най-добрата възраст.

Председателстващ В. Димчев: Г. Топаловъ! Следъ обясненията на г. министра, настоявате ли на Вашето предложение?

Н. Топаловъ (д. сг): Оттеглямъ го.

Председателстващ В. Димчев: Които приематъ чл. 14, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Н. Търкалановъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 15. Ученицитѣ и ученицитѣ могатъ да членуватъ само въ организации за физическо възпитание, образувани при училището, като секции на мѣстнитѣ организации. Учителъ-лѣкаръ (респ., училищниятъ лѣкаръ), учителътъ по физическо възпитание и класниятъ наставникъ опредѣлятъ съ какъвъ видъ спортъ и въ какъвъ размѣръ могатъ да се занимаватъ ученицитѣ. Тѣ освобождаватъ и недѣлгавитѣ отъ физическо обучение“.

Председателстващ В. Димчев: Които приематъ чл. 15, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Н. Търкалановъ (д. сг): (Чете)

„Глава IV.

Организация и управление на физическото възпитание.

Чл. 16. Службата на физическото възпитание при Министерството на народното просвѣщение ръководи и кон-

тролира физическото възпитание въ училищата и въ извънучилищните организации за физическо възпитание.

При тая служба се създава медицинска станция за научно изследване на физическо възпитание.

Председателстващ В. Димчевъ: Които приемат чл. 16, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Н. Търкалановъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 17. При Министерството на народното просвещение се урежда върховен съвет за физическо възпитание въ състав: главният секретар, председателят на учебния комитет, началникът на отделенията за основните и сръдни училища, главният инспектор-лѣкар, професорите по хигиена и физиология въ Университета, представители на Св. Синодъ, Щаба на армията и Министерствата на търговията, промишлеността и труда, на земледелието и държавните имоти и на обществените сгради, пътищата и благоустройството, директорът на трудовата повинност, директорът на народното здраве и началникът отделенията за социални грижи при Министерството на вътрешните работи и народното здраве и представители на организациите, съюзите или федерациите за физическо възпитание. Този състав може да се допълни въ случай на нужда съ лица — специалисти.

Председател на съвета е главният секретар; съветът се свиква отъ министъра на народното просвещение единъ път на годината и когато стане нужда.

Върховниятъ съветъ дава мнения:

а) по създаване единна насока на физическото възпитание въ цѣлата страна, въ всички училищни и извънучилищни организации, съгласно съ научните изисквания и съ националните особености и традиции на българския народъ;

б) по изработване и одобрение програмите по физическо възпитание за училищата и организациите за физическо възпитание;

в) по изработване и публикуване инструкциите, ръководства и съчинения за учители и ръководители по физическо възпитание.

Председателстващ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представител г. Георги Пенчевъ.

Г. Пенчевъ (д. сг): Съставътъ, предвиденъ въ този членъ, е голѣмъ.

Министъръ А. Ц. Цанковъ: Той е като висшия учебенъ съветъ.

Г. Пенчевъ (д. сг): Да, като висшия учебенъ съветъ. Въ състава на тоя съветъ влизатъ чиновници отъ разни министерства, отъ Св. Синодъ, отъ Щаба на армията, отъ разни дружества, отъ свободни организации. Азъ бихъ предложилъ да се предвидятъ още двама души членове въ него, да се увеличи съставътъ му съ още по единъ представител на Българския учителски съюзъ и на Съюза на класните учители. Това сж две голѣми учителски организации, които сжщо така се грижатъ както за физическото възпитание на учениците, така и за общото имъ възпитание; тѣ иматъ свои конгреси и сж едни отъ най-заинтересованите въ това отношение. Мисля, че съ това нѣма да се направи нѣщо лошо, а, наопаки, ще бѣде по-добре, ако се предвиди и по единъ представител на двата съюза.

Министъръ А. Ц. Цанковъ: И то неутралисти.

Г. Пенчевъ (д. сг): Когато щете турете. — ... на Българския учителски съюзъ и Съюза на класните учители.

Министъръ А. Ц. Цанковъ: Тѣ сж професионални организации. Но както щете гласувате.

Г. Реджовъ (д. сг): Не може тая работа. Тѣ сж частни организации.

Министъръ Г. Т. Данаиловъ: Защо да влизатъ представители и на тѣзи частни организации?

Г. Пенчевъ (д. сг): Единъ владика какво ще прави тамъ? Единъ учител по-малко ли ще направи?

Докладчик Н. Търкалановъ (д. сг): Има духовни учебни заведения, които ще бждатъ обсегнати отъ Министерството на народната просвѣта.

Министъръ А. Ц. Цанковъ: (Къмъ председателстващия) Гласувайте му предложението.

Д. Даскаловъ (з. в.): Г министърътъ е съгласенъ.

Г. Пенчевъ (д. сг): Ако не го щете, не ги туряйте.

Министъръ А. Ц. Цанковъ: Както щете гласувате — кабинетенъ въпросъ нѣма да права.

Г. Реджовъ (д. сг): Това не е за кабинетенъ въпросъ.

Министъръ А. Ц. Цанковъ: Азъ моля да се приеме членътъ.

Г. Реджовъ (д. сг): Ха, така!

Председателстващ В. Димчевъ: Които приематъ чл. 17, както се докладва, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Н. Търкалановъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 18. Работата на училищните лѣкари относно физическото възпитание на младежта се ръководи и контролира отъ Министерството на народното просвещение.

Председателстващ В. Димчевъ: Които приематъ чл. 18, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Н. Търкалановъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 19. Въ всѣка градска и селска община се образува мѣстенъ съветъ за физическо възпитание въ съставъ: за градовете: градскиятъ кметъ, за председател, училищниятъ инспекторъ, за подпредседател, и училищните лѣкари (или градскиятъ), началникътъ на гарнизона или неговъ представител, директоритъ на сръдните учебни заведения, по единъ учител по физическо възпитание отъ мъжките и девическите гимназии, по единъ представител на всѣка однородна организация, съюзъ или федерация, инспекторътъ на труда и представител на родителско-учителски комитети, а за селата: кметътъ, за председател, и членове: учителитъ по физическо възпитание, директорътъ на прогимназията, главниятъ учител, лѣкарътъ (фельдшерътъ), председателътъ на народното училищно настоятелство и представители на мѣстните организации за физическо възпитание.

Тѣзи съвети сж длъжни:

а) да организиратъ младежта въ дружества за физическо възпитание;

б) да подготвятъ списъци на всички подлежащи на задължително физическо възпитание младежи отъ двата пола;

в) да избиратъ и да посочватъ общински или държавни мѣста за игрища, да се грижатъ за тѣхното уреждане съгласно специалния правилникъ, изработенъ отъ Министерството на народното просвещение;

г) да се грижатъ за постройка на гимнастически салони и за обзавеждането имъ съ уреди, инструменти и пособия, а гдето позволяватъ условията, да уредятъ и плавателни; д) да определятъ общински или държавни мѣста за планински хижи и туристически домове, като се грижатъ за постройката и обзавеждането имъ, както и за откриване и поддържане на ученически спални и трапезарии; е) да изнамиратъ материални сръдства за подпомагане организациите за физическо възпитание.

Допусната е въ този членъ една печатна грѣшка. Пропусната е да се каже, че въ градските общини въ мѣстния съветъ за физическо възпитание влиза и председателътъ на училищното настоятелство като членъ.

Министъръ А. Ц. Цанковъ: Да се поправи тая грѣшка.

Председателстващ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представител г. Недѣлчо Топаловъ.

Н. Топаловъ (д. сг): Моля г. министъра и г. г. народните представители да се съгласятъ, щото въ буква д на чл. 19 следъ думата „туристически“ да се прибавятъ думите „и разузнавачески“ домове. Както знаете, разузнавачеството е една нова организация, която трѣбва да я подкрепимъ.

Министъръ А. Ц. Цанковъ: Приемамъ тая прибавка.

Председателстващ В. Димчевъ: Които приематъ чл. 19 съ прибавката, която предлага народниятъ представител г. Недѣлчо Топаловъ и съ която е съгласенъ г. министърътъ на народното просвещение, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Н. Търкалановъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 20. Болнитъ и неджгавитъ могат да се освобождаватъ отъ комисия въ съставъ: лѣкаръ, учителъ по физическо възпитание и представителъ на организациятъ за физическо възпитание“.

Председателстващъ В. Димчевъ: Които приематъ чл. 20, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Н. Търкалановъ (д. сг): (Чете)

„Глава V. Игрища.

Чл. 21. Всѣка община е длъжна да отдѣли отъ мерата си или да отчужди отъ частни имоти необходимитъ мѣста за игрища, салони, туристически домове, хижи и за плавателни въ размѣръ отъ 10 до 50 декара за население до 20.000 жители, а за такива съ повече отъ 20.000 жители по 3 кв. м. на жителъ.

Отдѣленитъ и отчуждени мѣста ставатъ собственост на съответнитъ организации за физическо възпитание, а респективната община е длъжна да издаде нотариаленъ актъ за собственост. Тия актове се освобождаватъ отъ всѣкакви мита, такси и берии.

Отпуснатитъ мѣста за игрища, салони, плавателни, туристически домове и хижи, както и постройкитъ и приспособленията въ тѣхъ сж неотчуждаеми по закона за благоустройството, нито могат да се залагатъ отъ собственицитъ имъ или да се продаватъ на публиченъ търгъ по реда на принудителното изпълнение.

Съ влизане въ сила на настоящия законъ всички сжествуващи въ страната игрища, хижи и туристически домове, дадени за временно ползуване, подарени и пр. на организации за физическо възпитание отъ държавата или отъ общинитъ, ставатъ собственост на тѣзи организации.“

Председателстващъ В. Димчевъ: Които приематъ чл. 21, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Н. Търкалановъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 22. Въ едно населено мѣсто не може да има повече отъ единъ стадиумъ за публични игри и състезания. Останалитъ сж обикновени игрища, обзаведени по специаленъ правилникъ, изработенъ отъ Министерството на народното просвѣщение.

Исклучение за броя на стадиумитъ се допуска само по разрешение на Министерството на народното просвѣщение“.

Председателстващъ В. Димчевъ: Които приематъ чл. 22, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Н. Търкалановъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 23. Организациятъ, съюзитъ и федерациятъ за физическо възпитание, както и поддѣленията имъ сж утвърдени Устави по настоящия законъ, сж юридически лица. Тѣ се освобождаватъ отъ всѣкакви данъци, такси и берии“.

Председателстващъ В. Димчевъ: Които приематъ чл. 23, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Н. Търкалановъ (д. сг): (Чете)

„Глава VI. С р ѣ д с т в а .

Чл. 24. Срѣдствата на организациятъ за физическо възпитание се събиратъ отъ:

- членски вноски;
- приходи отъ игри и състезания;
- такситъ отъ фабрицитъ и работилницитъ, съгласно забележката къмъ чл. 12;
- помощи отъ държавата, окръжитъ и общинитъ и д) дарения, завещания и др.“

Председателстващъ В. Димчевъ: Които приематъ чл. 24, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Н. Търкалановъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 25. При Министерството на народното просвѣщение се образува фондъ за физическо възпитание на българската младеж. Капиталътъ на фонда се образува отъ:

а) помощи отъ общинитъ и окръжнитъ постоянни комисиин;

б) по единъ левъ върху всѣки входенъ билетъ на училищнитъ и читалищнитъ кинематографи;

в) помощи отъ държавата;

г) по 1 л. върху всѣки входенъ билетъ за разнитъ игри и състезания, уреждани отъ гимнастическитъ и спортни организации;

д) отъ глобитъ, съгласно чл. 12.

Тоя фондъ се влага въ Българската земеделска банка на името на Министерството на народното просвѣщение и служи за целитъ на физическото възпитание. Срѣдствата му се разпредѣлятъ ежегодно между организациятъ за физическо възпитание и мѣстнитъ съвети отъ Министерството на народното просвѣщение по бюджетъ, изработенъ отъ последното и утвърденъ отъ министра на народното просвѣщение“.

Въ буква б, вмѣсто „по единъ левъ“, става „по 50 стотинки“.

Председателстващъ В. Димчевъ: Които приематъ чл. 25, заедно съ поправката, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Н. Търкалановъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 26. За прилагане на настоящия законъ Министерството на народното просвѣщение изработва подробенъ правилникъ“.

Председателстващъ В. Димчевъ: Които приематъ чл. 26, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристъпваме къмъ точка седма отъ дневния редъ — второ четене законопроекта за приемане дарението на Луиза и Димитъръ М. Станишеви.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретаръ Н. Търкалановъ (д. сг): (Чете)

„ЗАКОНЪ“)

за приемане дарението на Луиза и Димитъръ М. Станишеви“.

Председателстващъ В. Димчевъ: Които приематъ заглавието на законопроекта, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ Н. Търкалановъ (д. сг): (Чете членъ единственъ — вж. прил. Т. I, № 1)

Председателстващъ В. Димчевъ: Които приематъ членъ единственъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Ще опредѣлимъ дневния редъ за утрешното заседание. Председателството предлага следния дневенъ редъ:

1. Първо четене законопроекта за разрешаване на Панагюрската градска община да сключи заемъ.

Трето четене законопроектитъ:

- За експортенъ институтъ.
- За физическото възпитание на българската младеж.
- За приемане дарението на Луиза и Димитъръ Станишеви.

Първо четене законопроектитъ:

- За допълнение и измѣнение закона за Българската народна банка.
- За създаване институтъ на заклетни счетоводители.
- За освобождаване отъ вносно мито и пр. внасянитъ отъ странство стѣкла за покриване парници, оранжерии и пр.
- Докладъ на прошетарната комисия по списъци: V, X, XII, XIII, XVI, XVII, XVIII, XIX, XX, XXI и XXII.

Първо четене законопроектитъ:

- За ревизиране договоритъ за наемъ на фондови земи, зеленчукови градини и пр.
- За измѣнение нѣкои членове отъ закона за адвокатитъ и отъ търговския законъ.

*) За текста на законопроекта, приетъ на първо четене, вж. прил. Т. I, № 1.

11. За тълкувание на членъ единственъ отъ закона за измѣнение чл. 18 отъ закона за земеделскитѣ опитни и контролни институти.

Второ четене законопроектитѣ.

12. За възнаграждаване съ народна пенсия бившия министъръ Димитъръ Драгиевъ.

13. За възнаграждаване съ народна пенсия бившитѣ учители: Жакъ Фарделъ, Даниелъ Бланшу и Алоисъ Бюнкеръ.

14. За тълкувателенъ законъ къмъ чл. чл. 28, 92, 47 и 50 отъ закона за отчуждаване недвижими имоти за държавна и обществена полза.

15. Първо четене законопроекта за амнистия (Предложение на Ат. Малиновъ и др.).

Които приематъ тоя дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Заседанието се вдига за утре.

(Вдигнато въ 19 ч. 23 м.)

Подпредседатели: { А. ХРИСТОВЪ
В. ДИМЧЕВЪ

Секретари: { СТ. НИКИФОРОВЪ
Н. ТЪРКАЛАНОВЪ

Началникъ на Стенографското отдѣление: Д. АНТОНОВЪ

СЪДЪРЖАНИЕ

Стр.	Стр.
Отпуски, разрешени на народнитѣ представители: Кръстанъ Поповъ, Сотиръ Яневъ, Милю Милевъ, Мехмедали Герай, Хафузъ Садкъ Алиевъ, Иванъ Ангеловъ, Мехмедъ Алиевъ Салиевъ, Добри Митевъ, Савчо Ивановъ, Димитъръ Дрънски, Христо Баралиевъ, Еню Колевъ, Калоянъ Маноловъ и Андрей Тодоровъ	793
Питания:	
1. Отъ народния представителъ Никола Петковъ къмъ министра на вътрешнитѣ работи и на народното здраве — относно изстѣпления на полицията надъ работници и организациитѣ имъ. (Съобщение)	793
2. Отъ народния представителъ Никола Андреевъ къмъ министра на външнитѣ работи и на изповѣданията — относно неприязненитѣ отношения между студентскитѣ организации въ Прага и българската легация тамъ. (Съобщение)	793
3. Отъ народния представителъ Кръстю Пастуховъ къмъ министра на външнитѣ работи и на изповѣданията — относно преговоритѣ съ грѣцкото правителство по спорнитѣ имуществени въпроси и дали възнамѣрява правителството да възприеме единъ широкъ арбитражъ за уреждането имъ. (Съобщение)	793
4. Отъ народния представителъ Христо Мариновъ къмъ министра на правосѣдието — относно самоубийството на прокурора Никола Георгиевъ. (Съобщение)	793
5. Отъ народнитѣ представители Никола Петковъ и Христо Калайджиевъ къмъ министритѣ: на правосѣдието, на вътрешнитѣ работи и народното здраве и на външнитѣ работи и на изповѣданията — относно арестуването на софийския жителъ д-ръ Петъръ Вичевъ. (Съобщение)	793
Доклади на парламентарната контролна комисия по отчетитѣ за 1916 и 1927 години на Дирекцията на държавнитѣ и на гарантиранитѣ отъ държавата дългове. (Съобщение)	793
Законопроекти:	
1. За измѣнение чл. 22 отъ закона за подпомагане пострадалиитѣ отъ обществени бедствия. (Трето четене — приемане)	793
2. За експортния институтъ. (Второ четене — продължение разискванията и приемане)	793
3. За физическото възпитание на българската младежъ. (Второ четене — приемане)	803
4. За приемане дарението на Луиза и Димитъръ Станишеви отъ София. (Второ четене — приемане)	809
Дневенъ редъ за следващото заседание	809